

Připraven k práci a obraně vlasti! Padesát let českého sportu v totalitní společnosti
Ready to Work and Defend the Homeland Fifty Years of Czech Sport in Totalitarian Society

Připraven k práci a obraně vlasti!

Ready to Work and Defend the Homeland

Padesát let českého sportu v totalitní společnosti

Fifty Years of Czech Sport in Totalitarian Society

Vážené dámy, vážení pánové, milí příznivci historie a sportu,

výstava, která mapuje vztah sportu a totalitního režimu v našich zemích, je bezesporu záslužným činem. Připomene nám známé i méně známé případy, kdy se sportovec dostal mezi žernovy politických mlýnů a byl jimi semlet či vyvržen. Máme takových případů v novodobé československé i české historii desítky – a právě jim se expozice věnuje.

Na první pohled se vztah sportu a totality jeví srozumitelným, totalitní režim vždy rád využije jakékoli možnosti k „mobilizaci mas“ prostřednictvím organizovaných akcí, jako byly u nás spartakiády, a zejména ke zdůraznění vlastních úspěchů. Stejně jako masově organizované akce slouží k navozování dojmu souznění režimu a „lidu“, jsou mimořádné výkony vrcholových sportovců ideálním materiálem k propagandě. Někdo snad namítne, že „své“ borce si hýčká každý režim. Na rozdíl od států respektujících občanské svobody v duchu západních tradic však prostředí politické represe vyžaduje od sportovce i různé projevy loajality, které jsou se sportovní a především občanskou etikou obtížně slučitelné. Hledání odpovědi na to, kde je v tomto tlaku přijatelná a obhajitelná hranice, je obtížné. Byl bych však rád, aby výstava vzbuzovala právě takové otázky. Vždyť sportovcům, jejichž jména a tváře potkáte na této výstavě, se toto hledání stalo často zlomovým bodem jejich kariéry. Pouhé poklepávání se na ramenu pod dojmem úspěchů „našich“ sportovních hvězd totiž vede, obávám se, k neporozumění smyslu této výstavy. Vztah totality a sportu není nikdy černobílý.

Je ošidné – a při vší úctě k obhájčům ideálů Pierra de Coubertina i naivní – pokoušet se od sebe sport a politiku oddělovat. Tím spíš ve světě, ve kterém je možné na jedné straně zvat sportovce z celého světa do oblíbených letovisek, nechat je soutěžit s vlajkami rozličných států na hrudi, koupat je ve světlech ramp a přenášet tento obraz po celém světě a zároveň potají vysílat do sousedních letovisek vlastní vojáky bez insignií, aby odervali kus území jiného státu, ať je to Podněstří, Abcházie, Severní Osetie, Krym..., abych zmínil jen ty nám nejbližší oblasti. Je smutné, že tyto řádky píše člověk dnes, takřka přesně sto let od chvíle, kdy víra v pokrok, techniku a lidský rozum vyústila nikoli v úsilí o povznesení životní úrovně těch nejchudších, ale v masakry zákopové války. Z ní se pak zrodily právě ty totality, jejichž tlaku museli i obyvatelé českých zemí, naši prarodiče, rodiče, my a také hrdinové této výstavy čelit.

Věřme společně, že ti, kteří v sobě dnes objeví sportovní talent, nebudou už podobným tlakům vystavováni.

Tomáš Hudeček
primátor hlavního města Prahy

Dear ladies, gentlemen and lovers of history and sport,

This exhibition, which maps the relationship between sport and our country's totalitarian regimes, is without question a worthwhile venture. It reminds us of more and lesser known examples of sportspeople finding themselves in the political mill and being either ground down or spat out. There are dozens of such cases in modern Czechoslovak and Czech history – and it is to them that the exhibition is dedicated.

At first glance, the relationship between sport and totalitarianism appears clear; totalitarian regimes are always glad to use any opportunity to “mobilise the masses” through organised events such as mass gymnastics displays in our country and above all to emphasise their own successes. Just as mass events serve to evoke an impression of harmony between the regime and “the people”, the extraordinary achievements of top sportspeople were also ideal propaganda material. Some might argue that every regime pampers “its” champions. However, unlike states that respect civic freedom in the spirit of Western traditions, political repressive environments also demand from their sportspeople various displays of loyalty that are hard to reconcile with sporting and in particular civic ethics. Looking for an acceptable and defensible boundary in the context of such pressure is not easy. However, I would be glad if the exhibition could raise these very questions. After all, just such a search often became a turning point in the careers of the sportspeople whose names and faces one encounters at this exhibition. Merely patting ourselves on the back under the impression of “our” sports stars' successes leads, I fear, to a failure to understand the meaning of this exhibition. The relationship between totalitarianism and sport is never black and white.

It is tricky – and, with all due respect to the defenders of Pierre de Coubertin's ideals, naïve – to attempt to separate sport and politics. Especially so in a world in which it is possible on one hand to invite sportspeople from around the world to popular resorts, let them compete with the flags of different states on their chests, bathe them in footlights and deliver this picture to the entire world while at the same time secretly sending to neighbouring resorts your own soldiers without insignia in order to cut off part of the territory of another state – whether it is in Transnistria, Abkhazia, South Ossetia, Crimea... just to mention the territories nearest to us. It is sad that one writes these lines exactly 100 years from the moment when belief in progress, technology and reason led not to efforts to raise the living standards of the poorest but to the slaughter of trench warfare. From it emerged the totalitarian systems whose pressure had to be withstood by the population of the Czech lands, our grandparents, our parents, ourselves, and also the heroes of this exhibition.

Let us trust that those who are today discovering their own sporting talents will never be exposed to similar pressures.

Tomáš Hudeček
Mayor of the City of Prague

Ke sportu neodmyslitelně patří fér hra. Je to základ olympijské myšlenky, jedno z jejích hlavních poselství. Abychom mohli tyto ideje šířit a sport rozvíjet, je potřeba být fér na hřišti i mimo něj: například se musíme umět férově vyrovnat s tím, co bylo v minulosti.

Žijeme již ve druhé dekádě 21. století. Události, které ještě nedávno vyvolávaly značné emoce, se postupem času stávají stále více historickými fakty. Dnes si proto bez zášti můžeme dovolit hodnotit to, co se v druhé polovině dvacátého století odehrávalo v naší zemi. Bez emocí, ale spravedlivě. Musíme najít odvahu nahlas říct, co bylo správné, co bylo špatné, co byl vyložený podraz.

Nejde o alibistické vyřizování účtů, vždyť řada těch, kteří v minulosti určovali osudy lidí v této zemi, již není mezi námi. Ale musíme jasně vyslovit, jaká byla role sportu v tehdejší éře: kdo se s režimem zapletl, kdo byl naopak v opozici. Co to znamenalo, co to komu dalo nebo naopak vzalo.

Nemůžeme dál zavírat oči a tvářit se, že se totalita sportu netýkala. Že byl apolitický, když po čtyři desítky let bylo v této zemi podřízeno režimu úplně vše.

Pokud nedokážeme uzavřít tuto temnou kapitolu, nemůžeme jít v klidu dál. Pokud se s minulostí nedokážeme vyrovnat, v tu nejméně příhodnou chvíli se nám vždy připomene.

Ale nejde jen o sport. S komunistickou minulostí se čtvrt století po sametové revoluci ještě nedokázala vyrovnat ani česká společnost. Bylo by krásné, kdyby se jí sport stal příkladem.

Takový cíl měl tým odborníků Českého olympijského výboru, Ústavu pro studium totalitních režimů a dalších, kteří se pokusili roli sportu v minulé éře ukázat takovou, jaká byla. Férově, bez příkras. Bylo nesmírně inspirativní sledovat jejich nezměrné úsilí, s jehož výsledky se teď můžete seznámit i vy. Rád bych jim poděkoval za mnohaměsíční práci.

Jiří Kejval

předseda Českého olympijského výboru

Fair play is an indispensable part of sport. It is the basis of the Olympic ideal and one of its key messages. In order for us to spread that ideal and develop sport, it is necessary to be fair both on and off the field; we must, for instance, be capable of coming to terms fairly with what happened in the past.

We live in the second decade of the 21st century. With the passing of time, events that only recently evoked strong emotions increasingly become historical facts. Therefore we can today allow ourselves to assess without rancour what occurred in our country in the second half of the 20th century. Unemotionally but justly. We have to find the courage to say out loud what was correct, what was wrong, and what was a downright dirty trick.

I'm not talking about a buck-passing settling of accounts. After all, many of those who in the past determined the fates of the people of this country are no longer with us. But we have to state unambiguously what the role of sport was in the previous era: who became involved with the regime and who was in opposition. What it meant and how some benefited and some lost out.

We cannot continue to keep our eyes closed and pretend that sport was unaffected by the totalitarian regime. That it was apolitical when for 40 years absolutely everything in this country was under the control of the regime.

If we cannot close this dark chapter we cannot carry on in peace. If we cannot come to terms with the past, it will come back to remind us at the least opportune moment.

But this does not concern sport alone. A quarter of a century after the Velvet Revolution, Czech society has not managed to come to terms with the Communist past either. It would be wonderful if sport could become an example.

This was the aim of a team of experts from the Czech Olympic Committee and the Institute for the Study of the Totalitarian Regimes and others who have attempted to show sport as it really was in the previous era. Fairly and without embellishment. It has been enormously inspiring to follow their immense efforts, the results of which you too can now get to know. I would like to thank them for many months of work.

Jiří Kejval

Chairman of the Czech Olympic Committee

Vážení čtenáři,

právě otevíráte katalog k výstavě, kterou jste měli možnost zhlédnout v historických prostorách pražské Staroměstské radnice. Jejím tématem je vztah sportu a politiky v časech, o nichž nelze v našich zeměpisných šířkách hovořit jako o svobodných a demokratických. Nabízí se vám příležitost podniknout nevšední cestu do minulosti a během ní se obeznámit s vývojem českého a československého olympijského hnutí, s nejrůznějšími tělovýchovnými organizacemi a především s těmi, kteří v rozličných sportovních odvětvích dosahovali opravdového mistrovství. Mnohdy se jednalo o osobnosti, jejichž věhlas přesahoval brány stadionů. Ocitaly se tím pádem před nejvyššími nároky z několika stran: nestačilo „jen“ podat sportovní výkon při zápolení o medaile, ale bylo třeba obstát ještě jako občan. V nelehkých dobách nacistické okupace či posléze komunistického režimu totiž odvážné občanské postoje často působily stejně, nebo dokonce víc než samotné úspěchy ve sportovních disciplínách. Každopádně znamenaly povzbuzení pro ostatní spoluobčany a obecně zvyšovaly sebevědomí národa v neradostných dobách. Mezi našimi sportovci nalezneme řadu příkladů občanské statečnosti, skutečných hrdinů i obětí obou totalitních systémů minulého století. Měli bychom o nich vědět a je dobře, že je jim věnován dostatečný prostor také v této práci.

Pro sportovní klání je obzvláště příznačné, že vždy vzbuzovala enormní zájem politiků. Ten býval až nápadně velký právě v režimech potlačujících demokratické hodnoty a základní lidská práva. Sport jim sloužil jako prostředek k ovládnutí společnosti. Úspěchy na sportovním poli byly využívány k propagandě legitimující dané politické uspořádání a posilující pozici toho kterého vládců. Ostatně ani dnes nemusíme chodit daleko pro příklady politického využívání, ba přímo zneužívání sportovních a olympijských ideálů. Dění okolo letošní zimní olympiády toho bylo, myslím, výmluvnou ukázkou.

Závěrem mi dovoluji vyjádřit potěšení z toho, že Ústav pro studium totalitních režimů rozšířil tímto projektem svoji působnost o spolupráci s Českým olympijským výborem, která byla navíc podpořena ze strany Národního muzea, Magistrátu hl. m. Prahy a společnosti Post Bellum. Srdečné poděkování proto patří zástupcům těchto subjektů, hlavně ale autorům celé výstavy a příslušného katalogu, který, jak pevně věřím, ve vás zanechá jak milou vzpomínku na uspořádanou akci, tak rovněž poznání v duchu slov zakladatele novodobých olympijských her barona Pierra de Coubertina: „Důležitou věcí v životě není vítězství, ale zápas, základem není to, že se zvítězilo, ale že se bojovalo dobře.“

Zdeněk Hazdra

I. náměstek ředitelky Ústavu pro studium totalitních režimů

Dear readers,

You have just opened the catalogue of an exhibition you have had the chance to view in the historic venue of Prague's Old Town Hall. Its subject is the relationship between sport and politics in this part of the world in times that cannot be described as free or democratic. It offers the opportunity to undertake an unusual journey into the past in which you will learn about the development of the Czech and Czechoslovak Olympic movement, various physical training organisations and, above all, those who achieved true mastery in different branches of sport. In many cases these were figures whose renown transcended sports stadiums. This meant they found themselves facing very high demands from all sides. It was not enough to "just" put in a sporting performance in their battle to win a medal; they also had to stand up as citizens. In the harsh period of the Nazi occupation and during the subsequent Communist regime, their brave stances on public matters often had as much impact as their sporting successes, if not more. Their actions spelled encouragement for their fellow citizens and boosted the general confidence of the nation during bleak periods. Among Czech sportspeople we can find many examples of civic courage, genuine heroes and victims of both of the last century's totalitarian regimes. We ought to be aware of them, and it is a good thing that adequate space is being devoted to them in this work.

Sporting events have always aroused enormous interest on the part of politicians. That interest tended to be particularly great in regimes that repressed democratic values and basic human rights. For them, sport served as a means of controlling society. Successes in the sporting arena were used as propaganda legitimising a given political system and reinforcing the position of a particular ruler. Incidentally, even today we don't have to look far to find examples of political use or even pure abuse of sporting and Olympic ideals. Events surrounding this year's Winter Olympics were, I believe, a telling example.

In conclusion, allow me to express my pleasure in the fact that the Institute for the Study of Totalitarian Regimes has through this project broadened its range of activities to include cooperation with the Czech Olympic Committee, which was supported by the National Museum, the City of Prague and Post Bellum. Heartfelt thanks thus belongs to representatives of those bodies, in particular the people behind the whole exhibition and its accompanying catalogue, which, I firmly believe, will leave you with both pleasant memories of the event and also understanding in the spirit of the words of the founder of the modern Olympics, Baron Pierre de Coubertin: "The important thing in life is not victory but combat; it is not to have vanquished but to have fought well."

Zdeněk Hazdra

First Deputy to the Director of the Institute for the Study of Totalitarian Regimes

České olympijské hnutí před 2. světovou válkou

Czech Olympic Movement before World War II

František Janda-Suk, druhý na olympijských hrách 1900, při hodů diskem.

Zdroj: Národní muzeum

František Janda-Suk, second at the 1900 Olympic Games, discus throw.

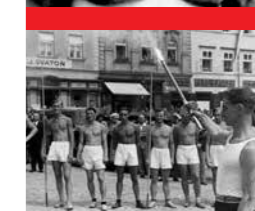
Source: National Museum

Osobností, která stála u kolébky českého olympijského hnutí a která ho provázela až do 2. světové války, byl PhDr. Jiří Guth (1861–1943).

- 1894** jmenován jedním z prvních dvanácti členů Mezinárodního olympijského výboru (MOV)
- 1896** jeho účast na I. olympijských hrách v Athénách – na prvním zasedání MOV prosazuje s pomocí Coubertina princip národních olympijských výborů na etnické bázi, což později umožnilo Čechům vystupovat na olympijských hrách jako samostatný subjekt
- 1899** 18. května zakládá Český výbor pro olympijské hry v Paříži
- 1900** čeští sportovci se poprvé účastní olympijských her – František Janda-Suk obsadil v hodů diskem 2. místo; ve výsledcích tenisového turnaje je na třetím místě v dvouhře žen a smíšené čtyřhře uvedena též Hedwiga Rosenbaumová, která však startovala jako soukromá osoba
- 1914** olympijský kongres v Paříži přijal zásadu „jeden stát, jeden národní olympijský výbor“, kvůli které byli Češi vyloučeni z olympijského hnutí
- 1918** vznik Československé republiky
- 1919** 13. června ustaven Československý olympijský výbor (ČSOV) jako představitel sportovců Československa bez ohledu na jejich národnost
- 1919** Jiří Guth (od 1920 Jiří Stanislav Guth-Jarkovský) se stává generálním sekretářem MOV a podílí se na vzniku Olympijské charty
- 1924** Bedřich Šupčík se na VIII. olympijských hrách v Paříži stal ve šplhu na laně prvním československým olympijským vítězem
- 1925** VIII. olympijský kongres v Praze schvaluje vznik zimních olympijských her, do programu olympijských her zařazuje ženské disciplíny a poprvé přichází s myšlenkou, že „sportovat je základním lidským právem“
- 1929** do čela Československého olympijského výboru je zvolen MUDr. Josef Gruss
- 1936** snahy německých sportovců z Československa startovat na olympijských hrách jako samostatný subjekt jsou ze strany ČSOV i MOV odmítnuty
- 1936** skandál s plakátem provázejícím štafetu s olympijským ohněm, na němž bylo Československo zakresleno v hranicích, které dostalo po přijetí mnichovské dohody na konci září 1938
- 1936** Guth-Jarkovský však podporuje účast na olympijských hrách v Berlíně, kde českoslovenští sportovci dosahují řady olympijských vítězství

Jiří Guth, Ph.D., (1861–1943) was the key figure in the birth of the Czech Olympic movement, continuing to play a vital role in it until WWII

- 1894** Appointed one of the first 12 members of the International Olympic Committee (IOC)
- 1896** Participates in the first modern Olympic Games in Athens; at the first meeting of the IOC advocates Coubertin's principle of national Olympic committees along ethnic lines, which later enables the Czechs to compete at the Games as a separate entity
- 1899** Establishes the Czech Olympic Committee on 18 May for the Olympic Games in Paris
- 1900** Czech athletes participate in the Olympics for the first time; František Janda-Suk finishes second in the discus while in the tennis tournament Hedwiga Rosenbaumová earns bronze in both the women's singles and mixed doubles (she is taking part in the Games in a private capacity, however)
- 1914** The Olympic Congress adopts the principle of "one state, one national Olympic committee", resulting in the Czechs being expelled from the Olympic movement
- 1918** Foundation of the Czechoslovak Republic
- 1919** The Czechoslovak Olympic Committee (ČSOV) is established on 13 June as the sole representative of Czechoslovak athletes, regardless of nationality
- 1919** Jiří Guth (from 1920 named Jiří Stanislav Guth-Jarkovský) becomes general secretary of the IOC and contributes to the drafting of the Olympic Charter
- 1924** Bedřich Šupčík becomes the first Czechoslovak Olympic champion with a gold medal in rope climbing at the Games of the VIII Olympiad
- 1925** The VIII Olympic Congress in Prague approves the creation of the Winter Olympic Games, adds women's events to the Olympic programme and for the first time advances the idea that "sport is a human right"
- 1929** Josef Gruss, M.D., is elected president of the Czechoslovak Olympic Committee
- 1936** Efforts by German athletes from Czechoslovakia to compete at the Games as a separate entity are rejected by both the ČSOV and the IOC
- 1936** A poster accompanying the Olympic torch relay raises ire as Czechoslovakia is depicted with the borders assigned to it after the Munich Agreement at the end of September 1938
- 1936** Guth-Jarkovský supports participation in the Berlin Games, where Czechoslovak Olympic athletes eventually achieve a number of victories

shora/above

*Olympijský kongres 1925.
The 1925 Olympic Congress.*

Pierre de Coubertin a Jiří Stanislav Guth-Jarkovský v Praze 1925.

Pierre de Coubertin and Jiří Stanislav Guth-Jarkovský in Prague, 1925.

*Bedřich Šupčík, první český olympijský vítěz.
Bedřich Šupčík, the first Czech Olympic champion.*

*Štafeta s olympijským ohněm v roce 1936.
The Olympic Torch Relay, 1936.*

*Zdroj: ČOV
Source: Czech NOC*

Organizace a fungování českého sportu 1938–1945

Organization and functioning of Czech sports in 1938–1945

11. října 1938 byl vytvořen Jednotný výbor československých sportovců složený hlavně z činovníků Československého olympijského výboru (ČSOV) a Československého všesportovního výboru (ČVV). Tělovýchovné organizace společně se skauty založily 14. října 1938 Svaz občanské pohotovosti. Vládní návrhy ke sjednocení domácího sportu z konce roku 1938, ani návrh jednotné tělovýchovné organizace Národního souručenství nebyly po 15. březnu 1939 realizovány.

Po jednání říšského sportovního vůdce se zástupci českého sportu na jaře 1939 byla přijata Zpráva o uspořádání sportovního života v protektorátu Čechy a Morava. Rozlišovala nacionálně zaměřený Sokol a nepolitické sportovní spolky a podpořila existenci českého sportu jako „ventilu národních citů“, jenž měl odvádět pozornost veřejnosti od politických akcí. Bylo doporučeno i konání sportovních utkání mezi Čechy a Němci. Ta se však stala místem protiněmeckých demonstrací. Po nich německé

úřady mezinárodní styky českých sportovců zakázaly a kontrolovaly činnost všech českých tělovýchovných a sportovních spolků. Fotbalová a hokejová reprezentace protektorátu přesto sehrála v letech 1939–1940 řadu mezistátních zápasů. Další sportovní mezinárodní akce, včetně olympijských her, se nekonaly. ČSOV (od října 1939 Národní olympijský výbor Čech a Moravy) se po smrti Jiřího Guth-Jarkovského pod hrozbou perzekuce a zabavení majetku „dobrovolně“ rozpustil 29. 4. 1943 a předal majetek ČVV.

Snaha německých úřadů o jednotnou sportovní výchovu hlavně české mládeže v nacistickém duchu byla realizována v roce 1942. Po zrušení Sokola (1941) a Československého orla (1942) fungovala dále jediná tělovýchovná organizace Svaz dělnických tělovýchovných jednot (do 1944). Jeho místní organizace se v roce 1942 přihlášily k oficiální protektorátní organizaci Kuratorium pro výchovu mládeže v Čechách a na Moravě, zaměřené na rozvoj sportovních aktivit a branné zdatnosti mládeže v nacistickém duchu. V protektorátu dále existovaly sportovní kluby a svazy, které se věnovaly konkrétní sportovní činnosti (např. Český fotbalový svaz, Klub českých turistů, Svaz kanoistů ad.). Tyto vytvářely zázemí pro provozování profesionálního i amatérského sportu a pro sportování mládeže. Židé byli ze sportu a tělovýchovy vyloučeni. Specifickou možností sportovního využití Židů v protektorátu byla fotbalová liga v ghettu Terezín.

October 11, 1938 saw the creation of the Single Committee of Czechoslovak Athletes. It was chiefly composed of officials from the Czechoslovak Olympic Committee (ČSOV) and the Czechoslovak All-Sports Committee (ČVV). On October 14, 1938 physical education organizations jointly established the Confederation of Civil Emergency with the Scouts. Government proposals to unify domestic sports from the end of 1938, as well as a proposal for a single physical education organization of the (Nazi) National Union after March 15, 1939, were never put into practice.

After meetings between the German Reich sports leader with representatives of Czech sports in March and April 1939, a Report on the Organization of Sporting Life in the Protectorate of Bohemia and Moravia was adopted. It distinguished between the nationalistically-oriented Sokol organisation and apolitical federations, and encouraged the existence of Czech sport as a “valve for national sentiment” that would distract the public from political events. It was also recommended that sports events take place between Czechs and Germans. However, football and ice hockey matches in particular became the focus of anti-German demonstrations. The German authorities therefore banned Czech athletes from all international contact and began to monitor the activities of the Czech Sports Federation. Nevertheless, Protectorate football and ice hockey teams still played a number of international matches in 1939 and 1940. Other international sporting events, including the Olympic Games, did not take place.

However, following the death of Jiří Guth-Jarkovský and under threat of persecution and the seizure of its property the ČSOV (referred to from October 1939 as the National Olympic Committee of Bohemia and Moravia) “voluntarily” dissolved itself on 29 April, 1943 and transferred its assets to the ČVV.

The German authorities made efforts in 1942 to create a unified sports education system in the Nazi spirit and focused in particular on Czech youth. After the abolition of the Sokol Union (1941) and Czechoslovak Eagle (1942), only one sports organization remained: the Union of Workers’ Physical Education Association (until 1944). In 1942, its local branches acceded to the official Protectorate organization the Board of Trustees for the Education of Youth in Bohemia and Moravia (the Kuratorium), which aimed at developing the sports activities and military prowess of the young in the Nazi spirit. There were also sports clubs and sports federations in the Protectorate that focused on specific sporting activities (e.g., the Czech Football Association, the Czech Hikers Club, the Canoeing Union). All of these created a basis for the operation of professional and amateur sports, as well as for youth sports. Jews were completely excluded from sport and physical education; the only opportunity for Jewish people to participate in sport in the Protectorate was in the football league at Terezín ghetto.

České hokejové mužstvo 1944.

Zdroj: Národní muzeum

Ice Hockey Team of Bohemia, 1944.

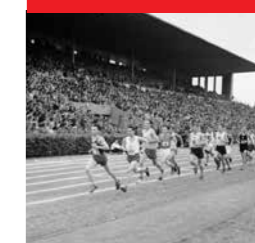
Source: National Museum

shora/above

Jiří Guth-Jarkovský.
Zdroj: ČOV

Jiří Guth-Jarkovský.
Source: Czech NOC

Mistrovství protektorátu Čechy a Morava v lehké atletice na Strahově v červenci 1943.

Zdroj: ČTK

Track Athletics Championship of the Protectorate of Bohemia and Moravia in Strahov, July 1943.

Source: CTK

Výcvikový tábor Kuratoria pro výchovu mládeže v Lysé nad Labem v srpnu 1943.

Zdroj: ČTK

Kuratoria training camp for training of youth in Lysá nad Labem, August 1943.

Source: CTK

Hokejové utkání Itálie–protektorát Čechy a Morava v Garmisch-Partenkirchenu.

Zdroj: ČTK

An ice hockey match; - Italy vs Protectorate of Bohemia and Moravia in Garmisch-Partenkirchen.

Source: CTK

Tělovýchovné organizace, protinacistický odboj a perzekuce sportovců 1939–1945

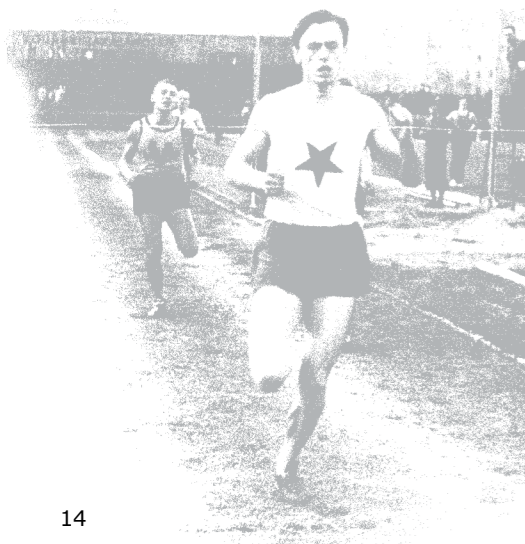
Physical education organizations, anti-Nazi resistance and persecution of athletes in 1939–1945

Olympionik Evžen Rošický byl nacisty popraven v roce 1942.

Zdroj: ČTK

Olympic contestant Evžen Rošický was executed by the Nazis in 1942.

Source: CTK

Členové tělovýchovných, sportovních i skautských organizací se v letech 1939–1945 zapojili do domácího i zahraničního protinacistického odboje. Členové Federace proletářské tělovýchovy (FPT) pracovali hlavně v komunistickém odboji. Karel Aksamit, od roku 1936 předseda celostátní FPT, byl členem III. ilegálního ÚV KSČ a při svém zatčení gestapem v červnu 1944 se zastřelil. V koncentračním táboře v Ravensbrücku byla v červenci 1942 umučena novinářka a aktivistka Federace dělnických tělovýchovných jednot Jožka Jabůrková. Za spolupráci s odbojem byl v červnu 1942 na Kobylišké střelnici popraven atlet a český olympionik Evžen Rošický. Další sportovci byli vězněni a perzekvováni za svůj původ. Fotbalový útočník SK Slavia Praha Čestmír Vycpálek byl vězněn v koncentračním táboře v Dachau. Člen československého olympijského družstva vodních pólistů Kurt Epstein byl jako Žid deportován do terezínského ghetta a pak do Osvětimi, kterou přežil jako jediný ze své rodiny.

Do odboje se zapojili i členové Svazu dělnických tělovýchovných jednot, který nebyl za protektorátu zrušen a který ukončil činnost až v roce 1944. S domácím nekomunistickým odbojem úzce spolupracovali sokolové. Činnost Československé obce sokolské (ČOS) byla zastavena v dubnu 1941 a v říjnu 1941 byla rozpuštěna. Sokolský odboj vedla Sokolská revoluční rada v čele s náčelníkem ČOS Augustinem

Pechlátem. Ten byl 30. září 1941 popraven v Praze-Ruzyni. Po něm řídila sokolský odboj organizace Jindra, jejíž členové se významně podíleli na atentátu na Reinharda Heydricha 27. května 1942. Sokolský odboj nepřežil období heydrichiády a po roce 1942 přestal existovat. V období okupace bylo zatčeno asi 11 611 příslušníků Sokola, z nichž 3 888 nacisté umučili a popravili. Starosta ČOS Stanislav Bukovský byl v roce 1942 umučen v Osvětimi. V odboji byli i představitelé Československého orla s jeho náčelníkem Vojtěchem Jílkem. Na Moravě byla jeho činnost zastavena v listopadu 1941 a v Čechách byl rozpuštěn na konci září 1942. Členy Orla byli i českoslovenští výsadkáři Josef Bublík a Jan Kubiš, účastníci atentátu na Reinharda Heydricha. Protifašistický postoj tělovýchovných i skautských spolků vedl k rozpuštění Junáka v roce 1940.

Členové tělovýchovných organizací bojovali i v zahraničních armádách. Sokolové nadporučík Otakar Jaroš, poručík Richard Tesařík a poručík Antonín Sochor obdrželi vyznamenání Hrdina Sovětského svazu. Sokolové a členové dalších tělovýchovných spolků nechyběli ani v letecké bitvě o Anglii, při obraně Tobruku či při vylovení spojeneckých vojsk v Normandii v roce 1944.

Many members of physical education, sports and Scouts organizations participated in the domestic and foreign anti-Nazi resistance in 1939–1945. Members of the Federation of Proletarian Physical Education were mainly active in the Communist resistance. Karel Aksamit, chairman of the said federation from 1936, was a member of the third illegal Central Committee of the Communist Party; he shot himself as he was being arrested by the Gestapo in June 1944. Jožka Jabůrková, a journalist and activist in the federation, was tortured to death in July 1942 at Ravensbrück concentration camp. Athlete and Czech Olympian Evžen Rošický was executed by firing squad in June 1942 for working with a resistance organization at the Kobylišy shooting range. Other athletes were imprisoned and persecuted for their ethnic backgrounds. Slavia Prague FC striker Čestmír Vycpálek was interned at Dachau concentration camp while a member of the Czechoslovak Olympic water polo team, Kurt Epstein, was sent to the Terezin ghetto because of his Jewish origin; he was then sent to Auschwitz and became the only member of his family to survive the Holocaust.

Members of the Union of Workers' Physical Education Associations were also involved in the resistance as the organisation was not abolished during the Protectorate and did not cease to exist until 1944. The Sokols closely co-operated with domestic non-Communist resistance organizations, though their activities came to an end in April 1941 and the union was dissolved in October of the same year. The Sokol resistance was led by the

organisation's own Revolutionary Council headed by the chief of the Czechoslovak Sokol Union, Augustin Pechlát, who was executed at Prague's Ruzyně prison on September 30, 1941. The resistance of the Sokols was spearheaded by an organization called Jindra, whose members significantly contributed to the assassination of Reinhard Heydrich on the May 27, 1942. The Sokol resistance did not survive the period surrounding Heydrich's assassination and ceased to exist after 1942. During the occupation about 11,611 members of Sokol were arrested, of which 3,888 were tortured and executed by the Nazis. The mayor of the Czechoslovak Sokol Union, Stanislav Bukovský, was tortured to death in Auschwitz in 1942. Members of Czechoslovak Eagle were also in the resistance, led by their commander Vojtěch Jílek. Their activities came to an end in November 1941 in Moravia and at the end of September 1942 in Bohemia. Czechoslovak paratroopers Josef Bublík and Jan Kubiš, who took part in the assassination of Reinhard Heydrich, were also members of Eagle. The anti-Nazi attitude of sports federations and scout clubs led to the dissolution of the main Scouts organisation Junák in 1940.

Members of physical education organizations also fought in foreign armies. Sokol members First Lieutenant Otakar Jaroš, Lieutenant Richard Tesařík and Lieutenant Antonín Sochor received the Hero of the Soviet Union decoration. Sokols and other members of sports federations were also present at the Battle of Britain, in the defence of Tobruk and at the landing of Allied forces in Normandy in 1944.

shora/above

Ani v řadách československé západní armády nechyběli sokolové.

Zdroj: Národní muzeum

Sokol members fought in the Czechoslovak Western Army.

Source: National Museum

Předseda Federace proletářské tělovýchovy Karel Aksamit spáchal sebevraždu při zatýkání gestapem.

Zdroj: ČTK

Chairman of the Federation of Proletarian Physical Education Karel Aksamit committed suicide while being arrested by the Gestapo.

Source: CTK

Starosta Československé obce sokolské Stanislav Bukovský byl umučen v roce 1942 v Osvětimi.

Zdroj: ČTK

Mayor of the Czechoslovak Sokol Union Stanislav Bukovský was tortured to death in Auschwitz in 1942.

Source: CTK

Sjednocování československé tělovýchovy a sportu v období 1945–1948

Unification of Czechoslovak physical education and sports in 1945–1948

Lidové milice.

Zdroj: Národní archiv

People's Militia.

Source: National Archives

V průběhu 2. světové války se o nové podobě organizace tělovýchovy a sportu ve svobodném Československu diskutovalo jak v domácím, tak především v zahraničním odboji. I v této oblasti se prosazovala tendence k jednotě, tak jako například v odborovém či mládežnickém hnutí. Nebo při hledání nové podoby politického systému. Hlavním tahounem sjednocení přitom byla komunistická strana.

Sjednocení tělovýchovy a sportu na organickém principu, tj. vytvoření ústřední instituce, jíž by podléhaly všechny spolky a organizace, bylo hlavním obsahem provolání zástupců Československé obce sokolské (ČOS), Československého všesportovního výboru, Federace proletářské tělovýchovy, Junáka a Svazu dělnických tělocvičných jednot (DTJ) z 5. května 1945. Už o čtyři dny později, 9. května 1945, byl zřízen Ústřední národní tělovýchovný výbor, který měl toto sjednocení provést. V jeho čele stanul starosta Sokola Antonín Hřebík.

Když byl ale na září 1945 svolán ustavující sjezd nové jednotné tělovýchovné a sportovní organizace, která by spravovala veškerý majetek, členstvo i činnost, postavili se zásadně proti představitelé Orla a Československého fotbalového

svazu a po krátkém váhání i ČOS a Svazu DTJ. Později se k nim připojily i Klub československých turistů a slovenské organizace. Výsledkem odporu proti totalizaci bylo konstituování Československého tělovýchovného svazu na podzim 1946, opět se starostou ČOS Antonínem Hřebíkem v čele. Nový svaz si vytknul za cíl sjednocení na federativním principu, v němž by si jednotlivé subjekty uchovaly značnou míru samostatnosti a ústředí by vystupovalo jako partner vůči státním orgánům.

Události nabraly rychlý spád po 25. únoru 1948. Prakticky bez odporu prováděli komunisté zásadní zásahy do organizace československé tělovýchovy. Již 27. února rozhodlo předsednictvo Ústředního akčního výboru Národní fronty, že jedinou tělovýchovnou organizací bude Sokol, do něhož přejdou s majetkem a členskou základnou všechny tělovýchovné, sportovní a turistické svazy, spolky a kluby. Byly zřizovány akční výbory, a to od ústředních organizací až po kluby a jednoty. Jejich úkolem bylo nejen provést sjednocení, ale také „kádrovat“ funkcionáře a sportovce a zajistit jejich podporu novému komunistickému režimu.

Sjednocení československé tělovýchovy a sportu bylo vyhlášeno 31. března 1948. Komunisté využili popularity sokolů, a tak se jednotnou a jedinou tělovýchovnou organizací stala Československá obec sokolská.

During World War II a new form of organization of physical education and sports in free Czechoslovakia was discussed in domestic and above all foreign resistance circles. A tendency towards unity was promoted, such as in the labour and youth movements, or in the search for a new form of political system. The main force of unification was the Communist Party.

The unification of physical education and sports based on an organic principle, i.e., the establishment of a central institution that all clubs and organizations would be subject to, was the main message of the proclamation of representatives of the Czechoslovak Sokol Union (ČOS), the Czechoslovak All-Sports Committee, the Federation of Proletarian Physical Education, Junák and DTJ on May 5, 1945. Four days later, the Central National Committee for Physical Training was established; aimed at to putting such unification into practice, it was headed by Antonín Hřebík, mayor of the Sokols.

However, when a constituent congress of the new unified physical education and sports organization was convened in September 1945, representatives of Eagle and the Czechoslovak Football Association (and after a short hesitation also of the Czechoslovak Sokol Union and the DTJ) opposed the proposal categorically. They were later joined by the Czechoslovak Hiking Club and Slovak organisations. The

result of this opposition against the totalitarian approach was the constitution of the Czechoslovak Physical Education Association in the autumn of 1946, again with Antonín Hřebík as chairman. The main goal of the new association was a process of unification based on the federal principle in which individual subjects should retain a considerable degree of autonomy.

Events took a sharp turn after February 25, 1948. The Communists implemented major changes to the organization of Czechoslovak physical education, practically unopposed. As early as on February 27, the Bureau of the Central Action Committee of the National Front decided that the only physical education organization would be Sokol and that all other physical education, sports and tourist associations, as well as societies and clubs, would be absorbed into the Union, including their assets and membership. Action Committees were established, ranging from central organizations to clubs and federations.

The unification of Czechoslovak physical education and sports was officially announced on March 31, 1948. The Communists capitalised on the popularity of the Sokols and the Czechoslovak Sokol Union thus became the only physical education organization.

shora/above

Hold ČOS prezidentu republiky Edvardu Benešovi 30. září 1945.

Zdroj: ČTK

The Czechoslovak Sokol Union paying homage to President Edvard Beneš, 30 September 1945.

Source: ČTK

Emil Zátopek a Josef Truhlář na nádvoří Tyršova domu.

Zdroj: Národní muzeum

Emil Zátopek and Josef Truhlář in the yard of the Tyrš House.

Source: National Museum

Únor 1948 významně zasáhl i do sportu. Klement Gottwald při projevu.

Zdroj: Národní archiv

The events of February 1948 had a great impact on sport. Klement Gottwald making a speech.

Source: National Archives

XI. všesokolský slet XI Sokol Festival

Všesokolské slety byly a jsou vyvrcholením sokolského cvičení a prezentace Sokola, kterou široká veřejnost se zvědavostí očekává. Nejinak tomu bylo v roce 1948, kdy měl proběhnout už XI. všesokolský slet. Bylo to po přestávce způsobené světovou válkou a nácí probíhal ve složitých podmínkách poválečné obnovy a politického boje o budoucí charakter Československé republiky. O to více záleželo členům Československé obce sokolské (ČOS) na jeho zdaru.

Paradoxně na úspěchu sokolského sletu záleželo také komunistické straně, která se opájela čerstvě uzurpovaným monopolem politické moci. Navíc 14. června 1948 zvolil nový parlament Klementa Gottwalda československým prezidentem. Se svými věrnými očekával od sletu potvrzení, že komunisté mají vše pod kontrolou, a od sokolů alespoň rezervované projevy loajality.

Náladu v sokolském hnutí však nejpřesněji vystihla náčelnice žen Marie Provazníková: „Žádný ze sletů nebyl připravován s takovou láskou a s takovými obětmi jako on. Nadšení pohaslo po únorovém puči a ještě více po abdikaci prezidenta Beneše. Má ještě smysl dělat slet? Stačilo pár dní nové vlády,

aby bylo jasno, že nastává konec Sokola. A přece jsme se rozhodli slet dokončit!“ Denně se na ploše Masarykova státního stadionu na Strahově vystřídalo 118 000 cvičenců, které v hledišti sledovalo na 200 000 diváků. Slet splnil očekávání a skvěle prezentoval cvičení sokolských jednot. Poslední den sletu se uskutečnil závěrečný průvod sokolů Prahou. Pochodovalo v něm 75 000 sokolů, 9000 hostů a 933 jezdců na koních. Po klidném průběhu sletových cvičení se na něj připravovali nejen sokolové, ale i komunistický režim. V očekávání protestů proti přijetí nové ústavy a zejména proti demisi prezidenta Edvarda Beneše nasadil do ulic tisíce uniformovaných i tajných policistů a organizoval početné klaky, které dostaly za úkol skandovat prokomunistická hesla. Veškeré přípravy ale nepomohly.

Průvod byl důstojnou, ale rozhodnou demonstrací proti nastupující komunistické totalitě. Sokolové provolávali slávu Edvardu Benešovi, sborově skandovali „nikdo nám nebude diktovat, koho máme milovat“ a kolem tribuny komunistických pohlavárů v čele s Klementem Gottwaldem přešli za hrobového ticha s odvrácenými hlavami. Odveta následovala okamžitě. Do listopadu 1948 bylo vyloučeno z ČOS více než 11 000 sokolů, většinou činovníků obce, žup i jednot. Mnozí byli vyhozeni ze zaměstnání a řada z nich skončila před komunistickou justicí, již byla ve vykonstruovaných procesech odsouzena k mnohaletým trestům vězení.

Sokol Festivals have always been the climax of Sokol exercises and a form of presentation which the general public is most curious about. So it was also in 1948, when the 11th Sokol Festival was to be held after an interruption caused by World War II and the training sessions took place in difficult conditions of post-war reconstruction and political struggles over the future character of the Czechoslovak Republic. The success of the festival was thus of especial importance to all the members of the Czechoslovak Sokol Union.

Quite paradoxically, the success of this Sokol Festival also mattered to the Communist Party, still intoxicated by the freshly usurped monopoly of political power. The new parliament had elected Klement Gottwald President of Czechoslovakia. Gottwald expected that the Festival would bring a clear confirmation that the Communists had everything under control and at least reserved manifestations of loyalty from the Sokols.

However, the then mood within the Sokol movement was most accurately captured by Chief of the Sokol women, Marie Provazníková: “No festival had ever been prepared with so much love and sacrifice as that one. The enthusiasm faded after the February coup and the abdication of President Beneš. Did it still make sense to organize the Festival? Because it was clear after only a few days of the new government

that the end of Sokol was at hand... and yet we decided to go on!” 118,000 performers could be seen on the field of the Masaryk State Stadium in Strahov every day, watched by 200,000 spectators. The Festival lived up to the general expectations and presented great skills of the Sokol clubs.

The last day saw the final parade: 75,000 Sokols, 9,000 guests and 933 riders on horseback marching through Prague. After all the peaceful exercises, however, it was also the communist regime that had to prepare for this event. Anticipating protests against the adoption of a new constitution and against the resignation of President Beneš, the state deployed thousands of uniformed and undercover police officers and organized agitators whose task was to chant pro-communist slogans; but none of that helped.

The procession was a decent, but still resolute demonstration against the rising Communist totalitarianism. The Sokols cheered for Beneš, chanting ‘we shan’t be told who to love’ and then they passed the stand where all the communist bosses headed by Klement Gottwald were sitting in dead silence with their faces turned away. Revenge followed immediately. By the end of November 1948, 11,000 Sokols were expelled –mostly union, county and club officials. A lot of them also lost their jobs or ended up facing communist justice, which often resulted in many years of imprisonment in fabricated trials.

shora/above
Prostná dorostenců.
Zdroj: Národní muzeum
Juniors floor exercise.
Source: National Museum

Záběry z dalších sletových cvičení.
Zdroj: Národní archiv
Photos of other exercises at the Festival.
Source: National Archives

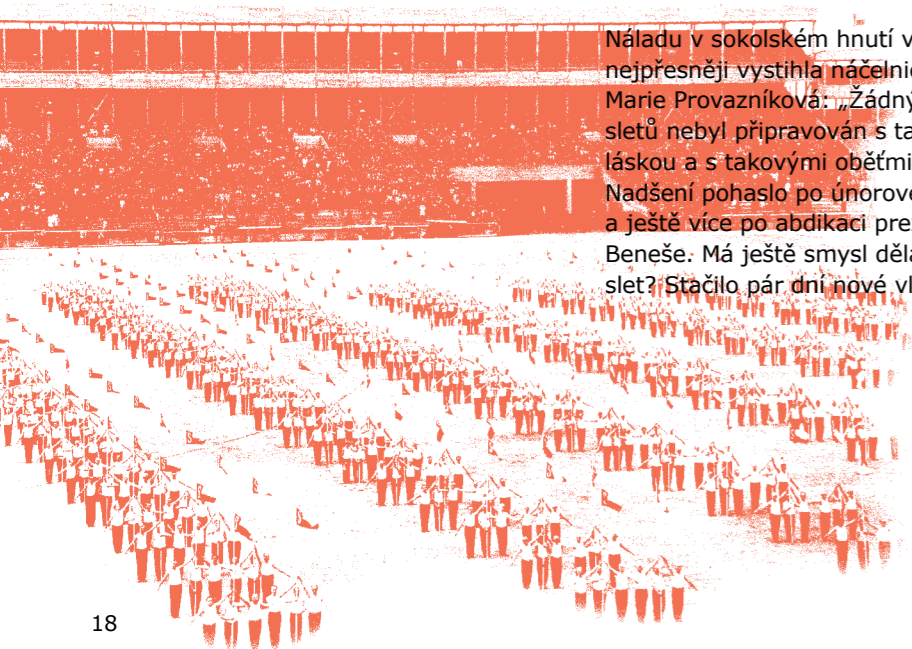
Náčelnice ČOS Marie Provazníková.
Zdroj: ČTK
The Chief of the Czech Sokol Union Marie Provazníková.
Source: CTK

Pohled na část strahovského stadionu.

Zdroj: Národní muzeum

View of part of the Strahov stadium.

Source: National Museum

Zásahy KSČ do sportu Communist Party's interventions in sports

Režim využíval sportovce jako nástroj a symbol měření sil se Západem. Jejich úspěchy, jimiž se rád chlubil, měly pomáhat přesvědčit celý svět, který společenský řád je nejpokrokovější a nejuspěšnější. Vše se plánovalo, a když se naplánovaný úspěch nedostavil, přišel trest: KSČ si vždycky našla bič.

Hokejoví mistři světa místo obhajoby titulu putovali do vězení, kde prožili několik let v drsných podmínkách na Borech nebo v jáchymovských uranových dolech. Krutý úder znamenal výstrahu, že nikdo není nedotknutelný. Sjednocená tělovýchova se řídila sovětskými vzory, některá sportovní odvětví, jako tenis, jezdeckví či golf, byla označena za buržoazní sporty. Nikdo nesměl vyčnívat z řady. Hvězdy, jako byl třeba fotbalista Josef Bican, komunistický režim nepotřeboval. Byli hanobeni, zažili nespočet ústrků, aby nejednou skončili u krumpáče a lopaty. Násilně se proměňovalo pořádání soutěží, kde nerozhodovaly

výsledky, ale ideologicko-politická kritéria. Šedesátá léta, která přinesla pozvolné uvolnění, byla příhodnější, ale stále hrozilo, že se sportovec snadno ocitne v nemilosti.

Po okupaci 1968 byli ti sportovci, kteří podporovali pražské jaro, existenčně postiženi. Mezi nimi byla i gymnastka a nejúspěšnější česká sportovkyně všech dob Věra Čáslavská nebo čtyřnásobný olympijský vítěz a světový rekordman Emil Zátopek, který pak přes šest let hloubil studně. Tíživým problémem zůstávaly odchody sportovců do zahraničí. Fotbaloví mistři Evropy 1976, o něž byl zájem ve špičkových klubech, museli zůstat doma. Do sportu nadále mluvili různí komunističtí funkcionáři, kteří nařizovali a kontrolovali závazná stranická usnesení. Vrcholový sport se stále zřetelněji profesionalizoval, i když to režim oficiálně nepřiznával. Pestrá škála zákazů a omezení provázela sportovce až do listopadu 1989.

The communist regime used athletes as a tool and symbol for measuring its strength with the West. Their achievements, which the regime liked to boast, were supposed to help convince the whole world which social order is in fact the most innovative and advanced. Everything was planned, scheduled and when the expected success was not achieved, punishment followed; the Communist Party would always find a whip.

When the world champions in ice-hockey did not manage to defend their title, they were sent to prison where they spent several years in harsh conditions in Bory or in Jáchymov uranium mines. Such a cruel blow represented a warning that no-one is untouchable. Unified physical education was based on Soviet guidelines and certain sports such as tennis, horse riding or golf were identified as bourgeois activities. Nobody was allowed to stand out from the crowd. Sports stars, such as footballer Josef Bican, were of no use to the Communist regime at all. They were reviled, experienced countless slights and often ended up working with pick-axes and shovels. Sporting competitions were being turned upside down, because the results mattered no longer – unlike ideological-political criteria. The 1960s saw a gradual release of the tension, but the threat that any athlete might easily find himself or herself in the doghouse was still imminent.

After the Soviet occupation in 1968, all athletes who supported the Prague Spring uprising were severely affected; including the famous gymnast and the most successful Czech female athlete of all time, Věra Čáslavská, and the quadruple Olympic champion and world record holder Emil Zátopek, who was forced to dig wells for the following six years. Emigration of athletes was still a pressing problem. All European football champions from 1976, who several top clubs were most keen on signing, had to stay at home. Various communist officials kept intervening in sporting affairs, ordering and controlling binding party resolutions. Top performance sports became increasingly professionalised, although the regime would officially deny it. A wide range of prohibitions and restrictions therefore kept accompanying Czechoslovak athletes until November 1989.

shora/above

Přijetí na Pražském hradě u prezidenta Klementa Gottwalda po olympijských hrách 1948.

*Zdroj: Národní muzeum
Reception at Prague Castle by President Klement Gottwald after the 1948 Olympic Games.
Source: National Museum*

Legends of Slavie – František Plánička a Josef Bican.

*Zdroj: ČTK
Legends of Slavia football club – František Plánička and Josef Bican.
Source: CTK*

Věra Čáslavská a Alexander Dubček.
*Zdroj: ČTK
Věra Čáslavská and Alexander Dubček.
Source: CTK*

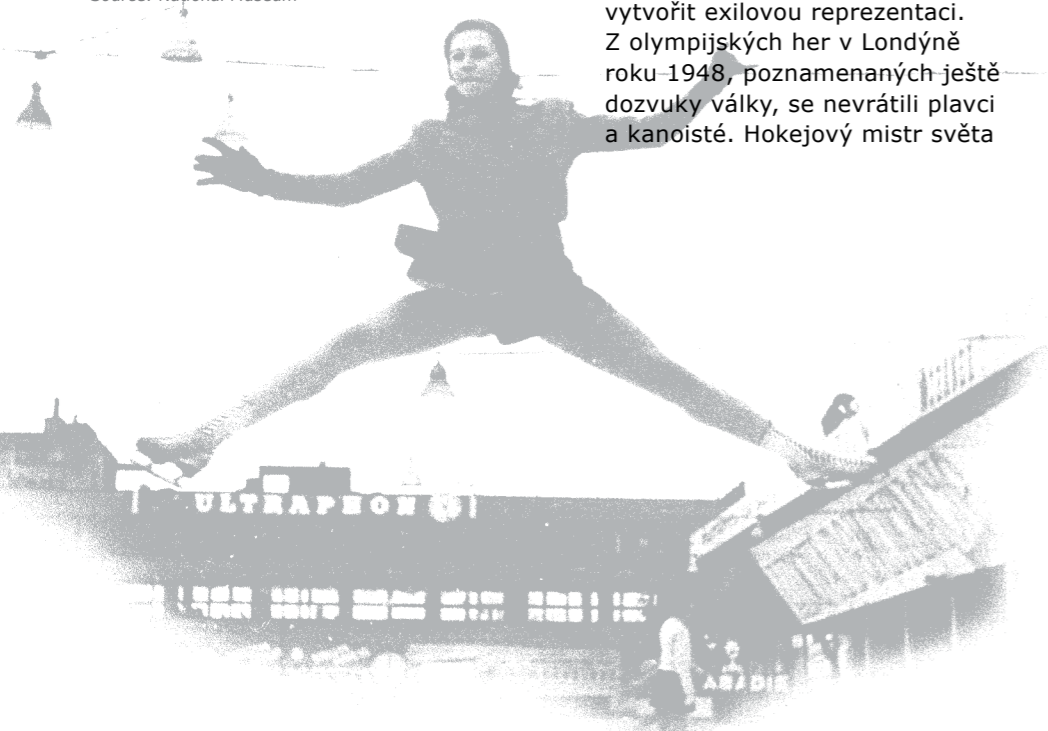
Tým fotbalových mistrů Evropy 1976.
*Zdroj: ČTK
The team which won the 1976 European Football Championship.
Source: CTK*

Emigrace sportovců po únoru 1948

Emigration of athletes after February 1948

Dvojnásobná mistryně světa v krasobruslení Alena Vrzáňová.
Zdroj: Národní muzeum

Double world champion in figure skating Alena Vrzáňová.
Source: National Museum

Za časů komunismu patřili k miláčkům národa. Na sportovních kolbištích vítězili v barvách Československa, ale pak se rozhodli opustit „tábor míru a socialismu“ a žít na Západě. Za neodpustitelnou „zradu“ byli postaveni na pranýř a zostuzeni v médiích. Potom se nad nimi zavřela voda. Sportovci, kteří „hanebně“ opustili republiku, se dostali na černou listinu. Režim rozhodl, že budou vymazáni z historie, mnohdy se o nich nesmělo psát ani ve výsledcích.

Po únoru 1948 utíkaly také sportovní hvězdy a nechávaly doma majetky a své blízké v ohrožení. Hokejová legenda první republiky Josef Maleček emigroval na peruánský pas do Švýcarska, kde měl snahu vytvořit exilovou reprezentaci. Z olympijských her v Londýně roku 1948, poznamenaných ještě dozvuky války, se nevrátili plavci a kanoisté. Hokejový mistr světa

a tenisový reprezentant Jaroslav Drobný emigroval v létě 1949 jen s několika dolary a dvěma kufry a za pět let pro Egypt vyhrál Wimbledon. Dvojnásobná krasobruslařská mistryně světa Alena Vrzáňová se nevrátila z šampionátu v Londýně v roce 1950, požádala o politický azyl a odešla do USA. Z olympijských her v Melbourne v roce 1956 se výprava sportovců vracela několik týdnů. Po maďarských událostech se režim obával masové emigrace, proto se olympionici nevraceli domů letecky, ale na sovětské lodi, z níž nebylo úniku.

Osudy českých sportovních emigrantů jsou pestré. Ze země utíkali nejen špičkoví reprezentanti, ale i talentované naděje a nespočet dalších sportovců. Někteří uspěli více, jiní méně. Všichni však udělali krok do neznáma, protože chtěli žít podle svého. Ztratili domov, ale našli svobodný sportovní svět.

In the days of communism, they were the darlings of the nation. They had been victorious in sports arenas in the colours of Czechoslovakia, but then they decided to leave the 'camp of peace and socialism' and live in the West. They were brought to the pillory for this unforgivable 'treason' and shamed in the media. Then the water closed over them. All the athletes who so 'shamefully' left the country got blacklisted. The regime decided to erase them from history and they often could not be mentioned even in result lists.

After February 1948, several sports stars left all their possessions at home and their loved ones at risk. Josef Maleček, the First Republic's ice-hockey legend, immigrated to Switzerland using a Peruvian passport, where he tried to create an exile national team. Swimmers and canoeists did not return from the 1948 Olympic Games in London, which were still badly marked by the aftermath of the war. Ice-hockey world champion and tennis player Jaroslav Drobný emigrated in the summer of 1949, with a few dollars in his pocket and two suitcases. Five years later, he won the men's singles title in Wimbledon for Egypt. Alena Vrzáňová, who was a two-fold figure skating world champion, did not return from the championship in London in 1950. She applied for political asylum and went to the USA. It took Czechoslovak athletes several weeks to return from the 1956 Olympic Games in Melbourne. After the events in Hungary, the regime was afraid of

mass emigration and the Olympic team therefore did not go home by plane, but on a Soviet ship from which there was no escape.

The individual fates of Czech sports emigrants are most colourful. It was not only top athletes who had fled the country, but also young talented people and countless others. Some met with great success, some were less fortunate. All of them, however, took a step into the unknown, because they wanted to live according to their own rules. They had lost their home, but found a free world of sports.

shora/above

Olga Fikotová a Harald Conolly.
Zdroj: ČOV
Olga Fikotová and Harald Conolly.
Source: Czech NOC

Hokejista Josef Maleček.
Zdroj: Národní muzeum
Ice hockey player Josef Maleček.
Source: National Museum

Tenista a hokejista Jaroslav Drobný.
Zdroj: Národní muzeum
Tennis and ice hockey player Jaroslav Drobný.
Source: National Museum

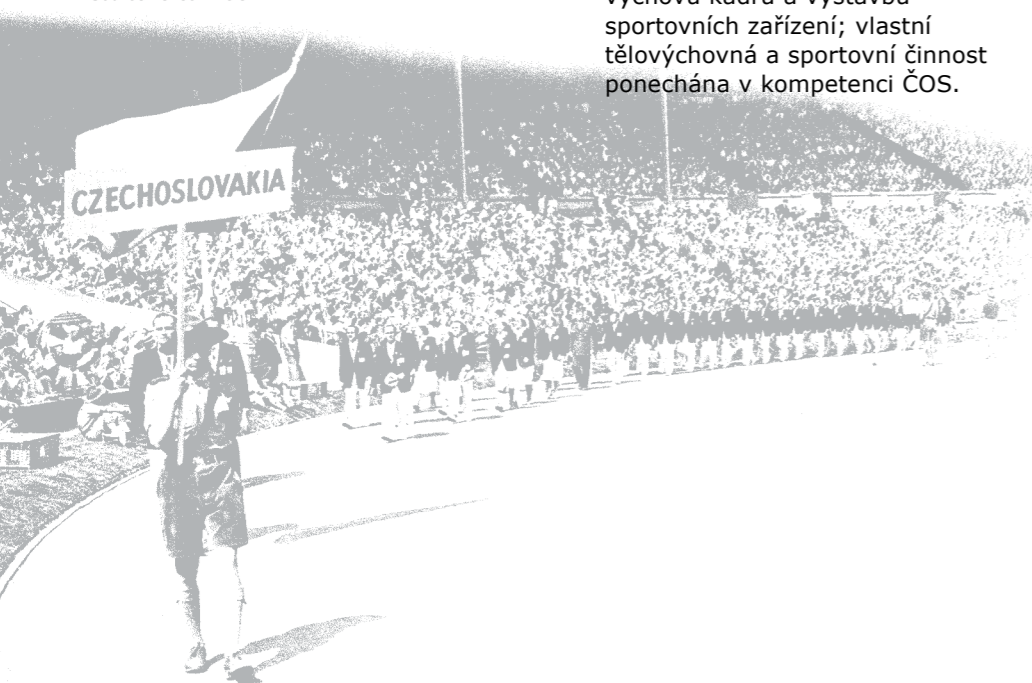
Organizace sportu v Československu v období 1948–1989

Organization of sports in Czechoslovakia in 1948–1989

*Nástup československé výpravy na olympijských hrách 1948.
Zdroj: ČOV*

Parade of the Czechoslovak athletes at the 1948 Olympic Games.

Source: Czech NOC

Po sjednocení tělovýchovy a sportu v březnu 1948 se takřka deset let tápalo, jak organizovat tuto oblast lidského konání v komunistickém režimu, do jaké míry využít dosavadní tradice a do jaké míry převzít zkušenosti stalinského Sovětského svazu.

Březen 1948

Ústřední organizací je Československá obec sokolská (ČOS), která vytváří odbory jednotlivých sportovních svazů a tělocvičných organizací; zaměřuje se hlavně na očistu sportovního hnutí a na masovost (Tyršův odznak zdatnosti).

Červenec 1949

Státní úřad pro tělesnou výchovu a sport převzal od své kompetence řízení na celostátní úrovni, tj. hlavně záležitosti ideové, metodické, zdravotní, organizační a hospodářské, výchovu kádří a výstavbu sportovních zařízení; vlastní tělovýchovná a sportovní činnost ponechána v kompetenci ČOS.

Prosinec 1952

Státní výbor pro tělesnou výchovu a sport zrušil dosavadní dvoukolejnost řízení tělovýchovy a sportu; vycházel ze sovětského systému řízení sportu podle pracovních úseků:

- Ústřední rada odborů – 9 dobrovolných sportovních organizací podle zaměstnání členů (Baník, Dynamo, Jiskra, Lokomotiva, Slavia, Slavoj, Slovan, Spartak, Tatran)
- Ministerstvo školství – školní tělovýchovné jednoty
- Ministerstvo pracovních záloh – tělovýchovné jednoty na učilištích
- Sokol – tělovýchovné jednoty na vesnicích a tam, kde nebyly odbory
- Ministerstvo národní obrany – Armádní tělovýchovný klub
- Ministerstvo vnitra – Rudé hvězdy pro bezpečnost a Pohraniční stráž

Březen 1957

Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV) se vrátil k tradičnímu sdružování sportovců podle sportovních svazů, ponechal si však rozhodující postavení v otázkách vztahu ke státu, k hospodaření, zdravotní péči a zejména v otázkách ideových.

Leden 1969

Se zákonem o československé federaci vznikly **v rámci ČSTV dva nižší subjekty – Česká a Slovenská tělovýchovná organizace**, které měly za úkol pečovat o tělesnou výchovu a sport v obou republikách (jednalo se o další řídicí mezistupeň mezi ústředím a kraji).

After the unification of physical education (PE) and sports in March 1948, the following almost ten years was a period of groping in the dark, of contemplating how this particular area of human activity should be organized in the communist regime and to what extent the traditional ways combined with the experience of the Stalinist Soviet Union should be deployed.

March 1948

The Czechoslovak Sokol Union represents the central organization, which creates sections of individual sports federations and PE organizations, focussing mainly on the purification of the sports movement and its mass character (Tyrš fitness badge).

July 1949

The **State Agency of Physical Education and Sports** takes over the management at the national level, i.e. mainly ideological issues, as well as methodological, medical, organizational and economic matters, personnel education and the construction of sports facilities; physical education and sports activities as such are still looked after by the Czechoslovak Sokol Union.

December 1952

The **State Committee for Physical Education and Sports** annuls the existing two-track management of physical education and sports; it is based on the Soviet system of sports governance, i.e. divided into working sections:

- Central Council of Trade Unions – 9 voluntary sports organizations based on the occupation of its members (Baník, Dynamo,

- Jiskra, Lokomotiva, Slavia, Slavoj, Slovan, Spartak, Tatran)
- Ministry of Education – school PE clubs
- Ministry of Labour Reserves – PE clubs of vocational schools
- Sokol – PE clubs in villages and places with no trade unions
- Ministry of the National Defence – Army Physical Education Club
- Ministry of the Interior – Red Stars and Frontier Police

March 1957

The **Czechoslovak Union of Physical Education** returns to the traditional association of athletes based on sports federations; however, it retains a pivotal position in relation to matters of state, the economy, health care, and especially in matters of ideological nature.

January 1969

Alongside the law of the Czechoslovak federation, two lower bodies are created within the **Czechoslovak Union of Physical Education - Czech and Slovak Physical Education Organizations**, which are to take care of physical education and sports in both republics (this was another control step between the headquarters and individual regions).

shora/above

K. Gottwald podepisuje zákon o státní péči o tělesnou výchovu a sport, 1949.

Zdroj: ČTK

K. Gottwald signing the Act on State Care of Physical Education and Sport, 1949.

Source: CTK

Přijetí zlatých olympioniků po návratu z Helsinek 1952.

Zdroj: ČOV

Reception of the Olympic gold medallists after their return from Helsinki, 1952.

Source: Czech NOC

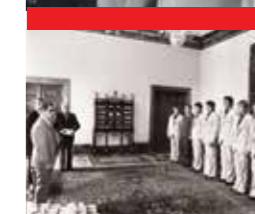

Prezident A. Novotný sleduje z tribuny spartakiádní cvičení, 1965.

Zdroj: Národní muzeum

President A. Novotný watching the Spartakiad from the stadium terraces, 1965.

Source: National Museum

Předseda vlády ČSSR L. Štrougal přijal v srpnu 1976 československé držitele medailí z olympijských her v Montrealu.

Zdroj: Národní muzeum

CSSR Prime Minister L. Štrougal received the Czechoslovak medallists from the Montreal Olympic Games.

Source: National Museum

Jan Haluza a Emil Zátopek Jan Haluza and Emil Zátopek

*Hrdina londýnských her
Emil Zátopek.*

Zdroj: ČOV

*The hero of the London
Games – Emil Zátopek.*

Source: Czech NOC

Na jaře roku 1942 došlo k osudovému setkání úspěšného běžce Jana Haluzy (1914–2011), držitele několika českých běžeckých rekordů, a Emila Zátopka (1922–2000). Haluza se stal Zátopkovým rádcem i trenérem, jejich cesty se však rozešly po únoru 1948. Haluza se na konci toho roku stal jedním z prvních politických vězňů a po nelidském mučení byl odsouzen k šesti letům odnětí svobody. Po propuštění na svobodu v roce 1954 musel vykonávat dělnická povolání a teprve v šedesátých letech se mohl začít věnovat právnícké praxi. Emil Zátopek po Haluzovi již nikdy neměl trenéra. Stal se čtyřnásobným olympijským vítězem (Londýn 1948 – 10 000 metrů, Helsinky 1952 – 10 000 metrů, 5 000 metrů, maratón), jednou byl na olympijských hrách druhý (Londýn 1948, 5 000 metrů), třikrát byl mistrem Evropy (1950 v Bernu v běhu na 5 000 a 10 000 metrů, 1954 v běhu na 10 000 metrů). Během pěti let překonal

osmnáctkrát světové rekordy. V letech 1949, 1951 a 1952 se stal nejlepším sportovcem světa.

V roce 1997 byl Zátopek vyhlášen nejlepším českým atletem 20. století, o dva roky později nejlepším olympionikem české historie. Jako prvnímú československému sportovci mu byla v roce 1975 Mezinárodním výborem pro fair play při UNESCO udělena Cena Pierra de Coubertina a v roce 1989 mu Mezinárodní olympijský výbor udělil stříbrný Olympijský řád. Vrchol Zátopkovy kariéry se kryje s nejhrošími léty komunistického režimu, který se jeho úspěchy velice rád chlubil na důkaz vspělosti a pokroku socialistického sportu. Jako vrcholový sportovec, veřejná osoba a důstojník československé armády nemohl Zátopek stát zcela stranou, i když se o to evidentně snažil a pokoušel se soustředit především na běh. Jako u spousty dalších se i jeho podpis objevuje pod žádostí o trest smrti pro Miladu Horákovou, o dva roky později se však dokázal rozhodně zastat mladého nadějného atleta Stanislava Jungwirta, jemuž kvůli otci nechtěli povolit cestu na olympiádu. Veřejně se angažoval i v roce 1968, za což nezaplátil jen ztrátou zaměstnání, ale i tím, že na dlouhá léta zcela zmizel z veřejného života.

In the spring of 1942, a fateful meeting between Jan Haluza (1914–2011), a successful runner and holder of several Czech cross-country running records, and Emil Zátopek (1922–2000) took place. Haluza became Zátopek's mentor and coach, but after 1948 they went separate ways. At the end of that year Haluza became one of the first political prisoners and was sentenced to six years of imprisonment having been tortured in an inhumane manner. When he was released from prison in 1954, he was forced to manual labour and it was not until the 1960s that he could at last return to his legal career. Emil Zátopek had no coach in his life besides Haluza. He became a four-time Olympic champion (London 1948 – 10,000 meters; Helsinki 1952 – 10,000 meters, 5,000 meters and the marathon race), he was second at the 1948 Olympic Games in London in 5,000 meters, as well as a three-fold European champion (Bern 1950 in 5,000 and 10,000 meters; 1954 in 10,000 meters). In five years he broke eighteen world records. In the years of 1949, 1951 and 1952, he was proclaimed the best athlete of the world.

In 1997, Zátopek became the best Czech athlete of the 20th century and two years later the best Czech Olympic participant in history. As the first Czechoslovak athlete he was also given Pierre de Coubertin Award by UNESCO's International Committee for Fair Play in 1975 and in 1989 the International Olympic Committee awarded him with its silver Olympic Order.

The best part of Zátopek career coincided with the worst years of the communist regime, which loved to boast his accomplishments as proof of advancement of socialistic sports. As a top athlete, public figure and a Czechoslovak army officer, Zátopek could not stand aside completely, even though he obviously did his best to do so, trying to concentrate on running only. Like with many others, it is also his signature that appears under the application letter asking for the death penalty for Milada Horáková. However, two years later, he bravely defended a promising young athlete Stanislav Jungwirt, who was not allowed to take part in the upcoming Olympic Games due to his father. Zátopek made a similar public appearance again in 1968, for which he paid by losing his job and by having to completely disappear from public life for many years to come.

shora/above

Jan Haluza.

Zdroj: Paměť národa

Jan Haluza.

Source: Memory of Nations

Dana a Emil Zátopkovi.

Zdroj: ČOV

*Dana and Emil
Zátopek.*

Source: Czech NOC

*Nejslavnější závod
Emila Zátopka –
5 km na olympijských
hrách 1952.*

Zdroj: ČOV

*The most famous race
of Emil Zátopek –
5,000 m at the 1952
Olympic Games.*

Source: Czech NOC

*Davy příznivců vítají
Emila Zátopka po
návratu z Helsinek
1952.*

Zdroj: ČOV

*Crowds of fans
welcoming Emil
Zátopek after
his return from
Helsinki, 1952.*

Source: Czech NOC

Československý olympijský výbor 1945–1968

Czechoslovak Olympic Committee 1945–1968

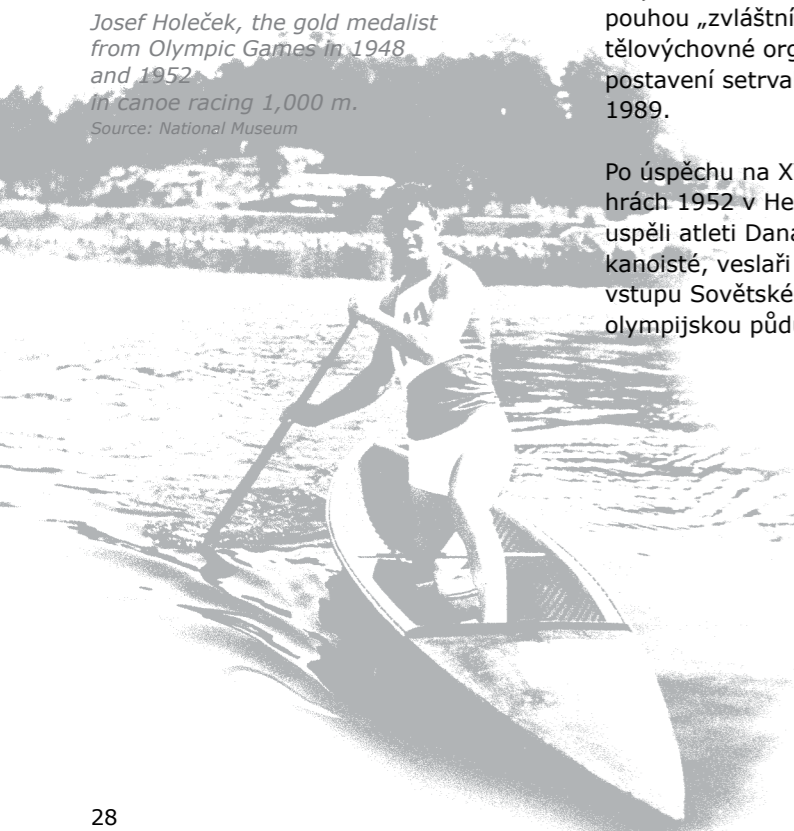
Josef Holeček, držitel zlaté medaile z OH 1948 a 1952 v kanoistice v závodě na 1000 metrů.

Zdroj: Národní muzeum

Josef Holeček, the gold medalist from Olympic Games in 1948 and 1952

in canoe racing 1,000 m.

Source: National Museum

Po 2. světové válce obnovil Československý olympijský výbor (ČSOV) svou činnost už 15. května 1945. V jeho čele opět stanul Josef Gruss. Musel se vyrovnávat s řadou problémů, jako bylo postavení Slováků, kteří se stále hlásili k Slovenskému olympijskému výboru z roku 1939, nebo se sjednocováním československé tělovýchovy. První vyřešil ČSOV v létě 1947, kdy se mu podařilo prosadit zásadu „jeden stát, jeden národní olympijský výbor“. V druhém případě se už v květnu 1945 vyslovil pro sjednocení, ale pro sebe vyžadoval s ohledem na Olympijskou chartu postavení mimo jednotnou organizaci. To se mu dařilo až do prosince 1951, kdy se stal pouhou „zvláštní komisí“ jednotné tělovýchovné organizace a v tomto postavení setrval až do prosince 1989.

Po úspěchu na XV. olympijských hrách 1952 v Helsinkách, kde uspěli atleti Dana a Emil Zátopkovi, kanoisté, veslaři a další, a po vstupu Sovětského svazu na olympijskou půdu tamtéž, se

českoslovenští komunisté snažili využít sportu a olympijských her k propagaci svého režimu. Paradoxně však právě počátkem 50. let prožívalo československé olympijské hnutí hlubokou krizi.

K obnově ČSOV přispěl v únoru 1955 jeho nový předseda Václav Pleskot. Současně jako předseda jednotné tělovýchovné organizace stál na počátku dvojjednosti nejvyšší funkce v československém olympijském a tělovýchovném hnutí, která trvala až do prosince 1989. Přestože Československý svaz tělesné výchovy (ČSTV) měl rozhodující pravomoci i v olympijských záležitostech, došlo v 60. letech k opětovnému rozvoji československého olympijského hnutí. Velkou zásluhu na tom měly úspěchy sportovců na olympijských hrách, zejména gymnastky Věry Čáslavské.

V roce 1968 přišel Emanuel Bosák, tehdejší předseda ČSTV a ČSOV, s kandidaturou Prahy na pořádání XXII. olympijských her v roce 1980. Tento záměr vyvolal v československé veřejnosti velice příznivou reakci, podpořila ho i tehdejší vláda a Dubčekovo vedení komunistické strany. Mezi občany dokonce začala podle vzoru někdejší sbírky na Národní divadlo peněžní sbírka na olympijské hry v Praze. V srpnu 1968 se však Prahou a Československem valily tanky Varšavské smlouvy a veškeré plány na olympijské hry vzaly za své. V těžké politické situaci vynikajícím způsobem reprezentovali českoslovenští sportovci na XIX. olympijských hrách v Mexiku.

After World War II, the Czechoslovak Olympic Committee (ČSOV) was restored as early as on the 15th of May, 1945, with Josef Gruss as its President again. He had to cope with several problems, such as with the position of the Slovaks, who were still declaring their support for the Slovak Olympic Committee existing since 1939, or with the unification of the Czechoslovak physical education. The former problem was solved in the summer of 1947, when the ČSOV managed to enforce the principle of 'one country, one National Olympic Committee.' As far as the latter difficulty was concerned, the ČSOV called for unification as early as in May 1945, but required for itself, with regard to the Olympic Charter, a standalone position outside a single organization. This was not implemented until December 1951, when it became a 'mere special committee' of a single physical education organization and remained in this position until December 1989.

After the success at the 1952 Olympiad in Helsinki, where athletes Dana and Emil Zátopek, canoeists, rowers and several others achieved great results, and after the Soviet Union's step onto the Olympic ground at the very same place, the Czechoslovak communists sought to use sports and the Olympic Games as a means of promoting their regime. Paradoxically, the beginning of the 1950s was a time when the Czechoslovak Olympic movement was in deep crisis.

In February 1995, however, new President Václav Pleskot greatly contributed to the restoration of the Czechoslovak Olympic Committee and as the head of a single organization of physical education; he was at the same time also present at the beginning of the ambivalence of the highest authority within the Czechoslovak Olympic and physical education movements, which lasted until December 1989. Although the Czechoslovak Union of Physical Education (ČSTV) had a decisive word in all Olympic matters, the 1960s saw a re-development of the Czechoslovak Olympic movement. It was also thanks to the success of Czechoslovak athletes, especially those of gymnast Věra Čáslavská.

In 1968, the then President of ČSOV and ČSTV, Emanuel Bosák, came up with Prague's candidacy to host the XXII Olympiad in 1980. His proposal met with a very favourable response of the Czechoslovak general public and Bosák was even supported by the then government and Dubček's leadership of the Communist Party. People even started a public money collection for the Games, being inspired by a similar historical event preceding the construction of the National Theatre. In August 1968, however, Prague and Czechoslovakia were flooded by tanks of the Warsaw Pact and all Olympic plans were thus dashed, but Czechoslovak athletes represented their country at the XIX Olympiad in Mexico under such difficult political circumstances in a magnificent manner.

shora/above

Zlatá medaile z olympijských her 1968 v Mexiku.

The gold medal from the 1968 Olympic Games in Mexico.

Předseda ČSOV v letech 1945–1951 Josef Gruss.

Josef Gruss, President of the Czechoslovak Olympic Committee 1945–1951.

Československé gymnastky na olympijských hrách 1964.

Czechoslovak gymnasts at the 1964 Olympic Games.

Propagační brožura ke kandidatuře Prahy na olympijské hry 1980.

Promotional brochure for Prague's candidacy for the 1980 Olympic Games.

Zdroj: ČOV

Source: Czech NOC

Předsedové Československého olympijského výboru 1945–1989

Presidents of the Czechoslovak Olympic Committee 1945–1989

Josef Gruss	1945–1951
Vilém Mucha	1951–1955
Václav Pleskot	1955–1958
František Vodslon	1958–1967
Emanuel Bosák	1967–1970
Richard Nejezchleb	1970–1972
Antonín Himl	1972–1988
Jindřich Poledník	1988–1989

K nejvýraznějším předsedům Československého olympijského výboru (ČSOV) patřili Emanuel Bosák a Antonín Himl.

Emanuel Bosák (1924–2011) po studiu tělesné výchovy na Univerzitě Karlově pracoval v různých funkcích ve Státním výboru pro tělesnou výchovu a sport a v Československém svazu tělesné výchovy (ČSTV). Učil rovněž na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy. V letech 1967–1970 stál jako předseda v čele ČSTV a zároveň i ČSOV. Za jeho předsednictví v ČSOV byly podrobně rozpracovány plány na uspořádání XXII. olympijských her 1980 v Praze. Následná normalizace však jejich přípravu znemožnila a hry se uskutečnily v Moskvě. Když po federalizaci Československa vzniklo v lednu 1969 ministerstvo pro mládež a tělesnou výchovu České republiky, stal se prozatím jediným ministrem sportu; ministerstvo však bylo po roce existence zrušeno. Byl iniciátorem a spoluzakladatelem řady populárních masových akcí, jako byl například závod hlídek Po hřebenech Krkonoš.

Jako aktivní sportovec se těchto akcí pravidelně účastnil, zvláště rád běhal listopadový přespolní běh Velká kunratická.

Antonín Himl (1933–1988) hrál sice v mládí házenou, ovšem spíše se věnoval funkcionáři v mládežnickém hnutí. V roce 1972 byl komunistickou stranou pověřen úkolem znormalizovat ČSTV. Stal se jeho předsedou a tím i předsedou ČSOV. Své postavení si ještě upevnil, když byl v dubnu 1976 jmenován členem ústředního výboru KSČ. K olympijskému hnutí se Himl dlouho stavěl pohrdavě. Jeho vztah k němu se částečně změnil po zasedání Mezinárodního olympijského výboru (MOV) v Praze v červnu 1977, na němž byl na čtyři roky zvolen místopředsedou Asociace národních olympijských výborů a členem tripartitní komise, v níž zástupci MOV, národních olympijských výborů a sportovních federací měli řešit problémy olympijského a sportovního hnutí.

Po zvolení Juana Antonia Samarancha předsedou MOV v roce 1980 jím byl pověřen zorganizovat při MOV komisi Sport pro všechny. Velkou skvrnou na Himlově působení v čele ČSOV zůstanou dvě záležitosti. Tou první bylo, že s jeho souhlasem začalo být uplatňováno řízené podávání dopingových látek sportovcům, přestože formálně byl doping odsuzován a zakázán. Tou druhou bylo v květnu 1984 odmítnutí československé účasti na XXIII. olympijských hrách v Los Angeles, kdy se ochotně podvolil nátlaku vedení Komunistické strany Sovětského svazu.

Josef Gruss	1945–1951
Vilém Mucha	1951–1955
Václav Pleskot	1955–1958
František Vodslon	1958–1967
Emanuel Bosák	1967–1970
Richard Nejezchleb	1970–1972
Antonín Himl	1972–1988
Jindřich Poledník	1988–1989

The most prominent Presidents of the ČSOV were certainly Emanuel Bosák and Antonín Himl.

Emanuel Bosák (1924–2011) After his studies of Physical Education at Charles University, he worked in various positions for the State Committee for Physical Education and Sports and in the Czechoslovak Union of Physical Education. He was also a teacher. In 1967–1970 he was the head of ČSTV and also President of the Czechoslovak Olympic Committee. It was during his presidency when detailed plans to organize the XXII Olympiad in Prague were created. Subsequent normalization, however, prevented such plans from being realized and the Games were held in Moscow. In 1969, after the federalization of Czechoslovakia, he became the only Sports Minister ever. He was the initiator and co-founder of various popular mass events, such as the race of ten-membered patrols called Along the Ridges of the Giant Mountains. As an active athlete he participated in these events himself, he was especially fond of the November running race Velká Kunratická.

Antonín Himl (1933–1988) Although he played handball in

his youth, he spent most of his career as a functionary in the youth movement. In 1972, he was entrusted by the Communist Party with normalizing the Czechoslovak Union of Physical Education. He became its Chairman and also President of the Czechoslovak Olympic Committee. Himl was originally scornful of the Olympic movement, but his relationship to it partially changed after the IOC meeting in Prague in June 1977, at which he was for 4 years elected Vice-Chairman of the Association of NOCs and a member of a tripartite committee, in which representatives of the IOC, NOCs and Sports Federations were to tackle the problems of the Olympic and sports movements.

After the election of Juan Antonio Samaranch President of the IOC in 1980, Himl was commissioned to set up the IOC's Sport for All Commission. However, there will always be two major stains on Himl's reputation. The first one being that it was with his consent when controlled administration of doping substances for athletes began to be applied, although doping had formally been condemned and banned altogether. The second stain was the rejection of Czechoslovak participation in the XXIII Olympic Games in Los Angeles in May 1984, as Himl readily yielded to the pressure from the leaders of the Communist Party of the Soviet Union.

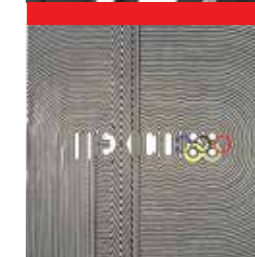
shora/above

Emanuel Bosák,
předseda ČSOV
v letech
1967–1970.

Zdroj: ČOV

Emanuel Bosák,
president of the
ČSOV 1967–1970.

Source: Czech NOC

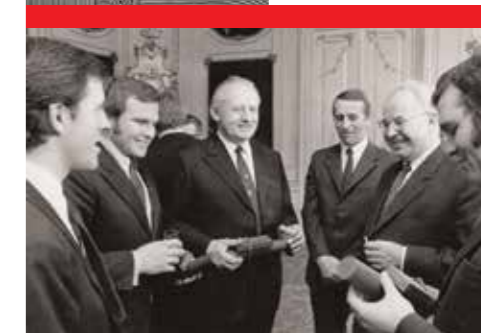

Plakát XIX.
olympijských her
1968 v Mexiku.

Zdroj: ČOV

Poster for the
19th Olympic
Games, Mexico,
1968.

Source: Czech NOC

**Přijetí hokejistů u prezidenta ČSSR
Gustáva Husáka (druhý zprava) na
Pražském hradě den po skončení
mistrovství světa 1972 – Antonín Himl
je na snímku třetí zprava.**

Zdroj: Národní muzeum

Reception of the ice hockey team by
President of CSSR Gustav Husák (second
left) at Prague Castle one day after the
closing of the 1972 World Championship –
Antonín Himl third from right.

Source: National Museum

Československý olympijský výbor v období „normalizace“ Czechoslovak Olympic Committee during the “normalization” period

Zasedání Mezinárodního olympijského výboru v Praze v roce 1977.
Zdroj: ČOV

The International Olympic Committee Congress in Prague, 1977.
Source: Czech NOC

Československý olympijský výbor (ČSOV) se „plně postavil za zásadu plné a aktivní podpory procesu konsolidace naší společnosti“ prohlášením ze 17. dubna 1969, v den, kdy Alexandra Dubčeka střídal v čele komunistické strany Gustáv Husák. V červenci 1970 se i v ČSOV projevila federalizace a do jeho čela nastoupil Slovák Richard Nejezchleb. Záhy však odešel do vedení Federálního shromáždění a na jeho místo nastoupil v březnu 1972 hlavní představitel normalizace v československém sportu Antonín Himl.

Československo stáhlo kandidaturu Prahy na pořádání XXII. olympijských her v roce 1980 ve prospěch Moskvy. Začalo se však zajímat o pořadatelství zimních olympijských her v roce 1984, pro něž nabízelo Vysoké Tatry. Po odborných expertizách se však i tohoto záměru v říjnu 1977 vzdalo.

O sportovní hnutí, které bylo nejviditelnější a neúčinnější reprezentací režimu, se počátkem 70. let začaly intenzivně zajímat i stranické a státní orgány. V roce

1973 byl jimi schválen systém vrcholového sportu. Vzápětí se rozhodlo o „využívání moderních poznatků vědy a aplikaci moderních tréninkových metod“, v jehož rámci začalo i řízené podávání dopingových látek sportovcům, přestože formálně byl doping odsuzován a zakázán.

V červnu 1977 se v Praze konalo 79. zasedání Mezinárodního olympijského výboru (MOV), během něhož byl Československému svazu tělesné výchovy udělen za pořádání spartakiád Olympijský pohár.

Právě spartakiády vedly nového předsedu MOV Juana Antonia Samaranche k tomu, aby Antonína Himla pověřil přípravou programu nové komise MOV Sport pro všechny a otevřel mu cestu k vysokým funkcím v mezinárodním olympijském hnutí. Blížily se XXIII. olympijské hry 1984, které se měly konat v americkém Los Angeles, a po bojkotu moskevských her ze strany USA se očekávala odplata ze strany sovětského bloku, k níž nakonec vskutku došlo. Oficiálně byl ovšem bojkot prohlášen za ochranu sportovců před znečištěným životním prostředím a důsledek obav o jejich bezpečnost. Ostudné rozhodnutí zastihlo mnohé sportovce v době jejich výkonnostního vrcholu.

V lednu 1988 Antonín Himl nečekaně zemřel a ve vedení československého sportu a ČSOV ho nahradil Jindřich Poledník. V duchu panující „perestrojky“ se postavil proti jakémukoliv používání dopingu ve sportu a podpořil organizační osamostatnění ČSOV.

The Czechoslovak Olympic Committee 'completely backed the principle of full and active support for the consolidation of our society' with its declaration from the 17th of April, 1969, on the day when Alexander Dubček was replaced in the leadership of the Communist Party by Gustáv Husák. In July 1970, federalization reached also the Czechoslovak Olympic Committee, when Slovak Richard Nejezchleb became its President. He soon left the post, however, to become a member of the Federal Assembly, so in March 1972 he was replaced by the main representative of the normalization Czechoslovak sport, Antonín Himl.

Czechoslovakia withdrew Prague's candidacy to host the XXII Olympics in 1980 in favour of Moscow, but started being interested in hosting the Winter Olympic Games in 1984, offering the High Tatras for the event. Nevertheless, after a number of expert analyses, the idea was relinquished altogether in October 1977.

In the 1970s, the sports movement, which was the most visible and effective representation of the regime, began to appeal also to the Communist Party and state authorities. In 1973, they approved a system of professional sports. They also made a decision concerning 'the use of modern scientific knowledge and the application of modern training methods', during which also well-controlled administration of doping substances to athletes started to

take roots, although doping had been formally condemned and banned altogether.

In June 1977, the 79th IOC Congress took place in Prague, during which the Czechoslovak Union of Physical Education was awarded with the Olympic Cup for organizing Spartakiads. The regular organization of Spartakiads was also the reason why IOC President Juan Antonio Samaranch entrusted Antonín Himl with creating a programme for a new IOC commission called Sports for All and thus opened a path for him to senior posts in the international Olympic movement. XXIII Olympic Games in 1984 in Los Angeles were now at hand and after the boycott of the Moscow Games by the U.S.A., revenge was expected from the Soviet bloc countries; and it happened indeed. The official reason, however, was protection of athletes against the contaminated environment out of fear for their safety. The shameful decision badly affected a large number of athletes who were in their heyday back then.

In January 1988, Antonín Himl unexpectedly died and Czechoslovak sports and the Czechoslovak Olympic Committee had to find a new leader – Jindřich Poledník. In the spirit of the dominating 'perestroika', he openly opposed any use of doping substances in sports and promoted organizational independence of the Czechoslovak Olympic Committee.

shora/above

Plakát XX. letních olympijských her 1972.

Zdroj: ČOV
Poster for the 20th Summer Olympic Games, 1972.
Source: Czech NOC

Slib československé olympijské delegace – Mnichov 1972

(Eva Glesková, Ludvík Daněk).

Zdroj: Národní muzeum
Czechoslovak Olympic delegation taking an oath – Munich 1972
(Eva Glesková, Ludvík Daněk).
Source: National Museum

Jediné, co zůstalo z plánů pořádat v Praze olympijské hry 1980, hotel Olympik.

Zdroj: ČOV
The only reminder of the plans for the Prague Olympic Games, the Olympik Hotel.
Source: Czech NOC

Imrich Bugár na olympijských hrách 1980.

Zdroj: ČOV
Imrich Bugár at the 1980 Olympic Games.
Source: Czech NOC

První celostátní spartakiáda 1955

The first national Spartakiad in 1955

Nástup cvičenek na stadion.

Zdroj: Národní muzeum

Female gymnasts arriving at the stadium.

Source: National Museum

První celostátní spartakiáda 1955 (I. CS) představovala největší politický rituál v dosavadní historii komunistického režimu a měla za cíl překonat úroveň a rozsah sokolských sletů. Její název odkazuje k tradici meziválečné komunistické tělovýchovy, jejíž první akcí byla Maninská spartakiáda v roce 1921. Drtivá většina organizátorů I. CS nepocházela z řad komunistické tělovýchovy, ale z bývalého Sokola. Mezi nimi vynikal zejména bývalý sokolský funkcionář a organizátor XI. všesokolského sletu z roku 1948 Jaroslav Šterc, který připravil koncem roku 1953 pracovní koncepci I. CS. Mezi bývalými sokolskými činovníky existovala silná snaha o oživení tradice sokolských sletů, která po Gottwaldově smrti nalezla pozitivní odezvu v politickém vedení. Ideologické vakuum, které vzniklo jeho smrtí, bylo potřeba nahradit jiným integrujícím prvkem, a tím se měla stát sebeoslava pracujících

lidu v podobě synchronizovaného pohybu mas cvičenců.

Většinu programu spartakiády tvořila tradiční sokolská prostná. Nicméně ideologicky exponované momenty, jako úvod a závěry skladeb i programových celků, se nesly v duchu socialistického realismu a současně sovětské rituální praxe. Například v úvodu Dne mládeže nastoupilo na plochu čtyřicet tisíc cvičenců a vytvořilo ze svých těl nápis „ČSR–SSSR, 1945–1955“ (výška tohoto lidského písmene byla 18,5 metrů, šířka 15 a tloušťka 3,7). Samotný pohyb cvičenců měl často explicitní symbolickou funkci spíše než fyziologickou, například zobrazení pracovní činnosti, vojenské přípravy a paradoxně i sportovní aktivity. Nejznámějším příkladem byla skladba Pracovních záloh s názvem „Nová směna nastupuje“, jejíž spoluautorkou byla významná představitelka meziválečné avantgardy Jožka Šaršeová. V závěru této skladby cvičenci v modrém s tyčemi vytvořili na ploše deset menších ozubených kol s jedním velkým kolem uprostřed, která se díky jejich mírnému poklusu otáčela. Obraz doplnily dorostenky v bílých sukních a halenkách se žlutými šátky, které pomocí vyrovnaných řad a střídavého sedu a stoje představovaly zvlněné lány obilí.

The first national Spartakiad in 1955 represented the biggest political ritual in the history of the communist regime and aimed to overcome the level and extent of Sokol Festivals. Its name referred to the tradition of the inter-war communist physical education, whose first event was the Maniny Spartakiad in 1921. The vast majority of the organizers of the 1st Spartakiad, however, did not come from the ranks of communist physical educationists, but from the former Sokol members. It was especially a former Sokol functionary and organizer of the XI Sokol Festival from 1948, Jaroslav Šterc, who by the end of 1953 created a working draft of the event. There was a strong desire to revive the tradition of Sokol Festivals among the former Sokol functionaries, which after the death of Gottwald met with a positive response in political leadership. The ideological vacuum that emerged after Gottwald's death had to be substituted with another integrating element, which was to be a self-admiring celebration of the working people in the form of synchronized movements of masses of exercisers.

The major part of the Spartakiad programme was represented by traditional floor exercises of the Sokols. However, all ideologically exposed moments such as openings and endings of compositions and programme units, were performed in the spirit of socialist realism and contemporary Soviet ritual practice; e.g. in the opening of

the Youth Day there were 40,000 exercisers on the field and their bodies formed a huge sign 'ČSR–USSR, 1945–1955' (the height of this 'human' letter was 18.5 m, width 15 m and depth 3.7 m). The actual movement of exercisers often represented a symbolic meaning rather than being of purely physiological nature, such as portrayals of manual labour, military training and, quite paradoxically, also depictions of sporting activities. The most famous example was a composition performed by Labour Reserves called A New Shift Coming, the co-author of which was Jožka Šaršeová, a significant representative of the interwar avant-garde movement. At the end of this particular piece, exercisers dressed in blue and with bars in their hands formed ten smaller cogs on the field with one big cog in the middle, and due to their slow but constant running, the cogs seemed to be rotating. The overall picture was complemented by junior female exercisers in white skirts and blouses wearing yellow scarves, who by forming well-balanced rows and repeated sitting and standing up represented rolling fields of wheat.

shora/above

Spojenectví se SSSR se promítlo i do koncepcí některých skladeb.

Czechoslovak alliance with the USSR was reflected also in the layout of some of the compositions.

Na tradice sokolských průvodů navázaly průvody spartakiádní.

Spartakiad parades continued the tradition of the Sokol Parades.

Spartakiády měly překonat úroveň a rozsah sokolských sletů. Spartakiads were supposed to surpass the level and extent of Sokol Festivals.

Zdůraznění 10. výročí osvobození ČSR sovětskou armádou. Putting emphasis on the 10th anniversary of Czechoslovak liberation by the Soviet Army.

Zdroj: Národní muzeum
Source: National Museum

Normalizační spartakiády

Spartakiads in the normalization era

Spartakiáda 1985 učinila skladbu „Poupata“ nesmrtelnou.
Zdroj: Národní muzeum

The 1985 Spartakiad made the composition „Buds“ immortal.
Source: National Museum

Tři normalizační spartakiády (1975, 1980, 1985) měly téměř identickou podobu. Skládaly se ze dvou programových odpolední, během nichž vystoupili cvičenci čtrnácti skladeb. Program spartakiád byl koncipován na motiv „šťastné rodiny“, ve kterém taneční vystoupení dorostenek a žen kontrastovala s náročným a dynamickým vystoupením vojáků. Obraz doplňovala hravá vystoupení nejmladšího žactva. Inovací normalizačních spartakiád bylo vystoupení rodičů s tří až pětiletými dětmi, které bylo dříve vnímáno jako nevhodné právě pro rodinné a nikoliv pracovní konotace. Normalizační spartakiády upustily od explicitních politických symbolů a usilují o esteticky působivou a konsenzuální podívanou. Explicitní politické symboly se téměř výhradně omezují na zahajovací a závěrečné obřady, ve kterých cvičenci ze svých těl vytvářejí

pěticípu hvězdu (1975) či olympijské kruhy (1980) přes celou plochu strahovského stadionu.

Ústup ideologie u normalizačních spartakiád tak vytváří zvláštní typ dialogu, ve kterém se komunistická strana, která má veškerou moc v ruce, snaží najít společnou řeč s bezmocnou mlčící většinou. Ta však – a v tom tkví paradox tohoto dialogu – má většinou poslední slovo. Metodou pokus a omyl se snaží najít nejmenšího symbolického jmenovatele, určit, které symbolické prvky budou „fungovat“ a které naopak konzumenti rituálu odmítnou. Historii spartakiád lze tedy také popsat jako historii postupné eliminace všech rušivých ideologických i symbolických prvků až po konečnou konsenzuální oslavu krásy lidského těla a lidského pohybu. Například tradiční součástí všech tří spartakiád před rokem 1968 bylo vyvěšování československé a sovětské vlajky doprovázené zpěvem obou hymen. Na spartakiádě 1975 nahradil sovětskou vlajku symbolický rudý prapor, a jelikož rudý prapor nemá svou hymnu, vyřešil se problém, jak se (v živém televizním vysílání) zachová či nezachová obecenstvo na tribunách.

Three normalization Spartakiads (1975, 1980 and 1985) were of almost identical form. They consisted of two afternoon programmes, during which exercisers performed 14 compositions. The Spartakiad programme was based on a 'happy family' theme, in which dance performances of junior women and adult women contrasted with most demanding and dynamic performances of soldiers. The picture was complemented by playful performances of the youngest pupils. An innovative feature of these three Spartakiads was a performance for parents with 3 to 5 year old children, which was previously perceived as unsuitable due to non-work related connotations. Normalization Spartakiads refrained from explicit political symbols and strove for a consensual and aesthetically impressive spectacle. Explicit political symbols were almost exclusively confined to opening and closing ceremonies, in which exercisers formed a five-pointed star (1975) and the Olympic Rings (1980) over the entire field of the Strahov Stadium.

The retreat of ideology in normalization Spartakiads created a special type of dialogue in which the Communist Party, still having all the power in its hands, of course, tried to find some common ground with the helpless silent majority - which, however, and therein lied the paradox of this dialogue, usually had the last word. Through this trial and error method, the Communist

Party did its best to find the smallest symbolic denominator to determine which symbolic elements would 'work' and which would be rejected by the consumers of the ritual altogether. The history of the Spartakiads can therefore be also described as a history of gradual elimination of all spurious ideological and symbolic elements leading up to a final consensual celebration of the beauty of the human body and movement. A traditional part of all three Spartakiads before 1968 was for instance the flying the Czechoslovak and Soviet flag, accompanied by singing both countries' national anthems. In the 1975 Spartakiad, the Soviet flag was replaced by a symbolic red flag and as it had no anthem to go with it, this action also solved the problem of how (during live TV broadcast) the spectators in the stands might or might not react.

shora/above

K vrcholům spartakiád patřilo cvičení vojáků.
One of the highlights of the Spartakiads was the gymnastic performance of soldiers.

Skladba pro nejmladší žactvo.
A composition for the youngest pupils.
Populární cvičení rodičů s dětmi.
Popular exercises of parents and children.

Zdroj: Národní muzeum
Source: National Museum

Vojenský sport – Dukla Army sports – Dukla

K vojenské službě patří tělesná příprava už dlouhá staletí. Ovšem spojení armáda a vrcholový sport má své počátky až v červnu 1919, kdy se v Paříži konala tzv. Pershingova olympiáda, což byly sportovní soutěže, které měly vyplnit čas vojáků před demobilizací. Z obdobných důvodů bylo v létě 1946 uspořádáno v Berlíně Mistrovství spojeneckých armád, kterých se z Československa zúčastnil jediný sportovec – Emil Zátopek. Berlínská soutěž byla impulsem, aby se vrcholovým sportem vojáků začalo zabývat ministerstvo obrany. Doposud totiž vojenská tělovýchova preferovala základní tělesný výcvik. Už v únoru 1946 padlo rozhodnutí soustředit špičkové sportovce v základní vojenské službě nebo sportovce-vojáky z povolání u jedné jednotky. Byla zřízena v listopadu 1946 v Praze. Následující rok byly obdobné jednotky ustaveny též v Táboře, Brně a Bratislavě. Ke změně došlo po únoru 1948. Od října byli nejlepší sportovci soustřeďováni v Armádním tělocvičném klubu, který si oblíbil tehdejší ministr národní obrany Alexej Čepička a o tři roky později ho podřídil přímo svému velení.

Výsledky XV. olympijských her 1952 v Helsinkách jakoby potvrdily správnost rozhodnutí soustředit nejlepší sportovce Československa do Armádního tělocvičného klubu – vždyť ze sedmi olympijských medailí jich pět získali jeho příslušníci. Nicméně právě tato centralizace nejvíce narážela na odpor civilních klubů a široké sportovní veřejnosti. Zákonem

z prosince 1952 byl Armádní tělocvičný klub zrušen a vrcholový sport byl soustředěn ve „sportovním a tělovýchovném svazu Ústředního domu armády“ (ÚDA). Rozkazem bylo přesně vymezeno pojmenování vojenských oddílů – pro ústřední armádní reprezentaci ÚDA Praha, pro letectvo Křídla vlasti, pro tanková a mechanizovaná vojska Tankista. Oddíl reprezentantů poskytoval ve své době vrcholovým sportovcům špičkové podmínky pro přípravu, a to jak sociální, tak tréninkové, které se týkaly všech sportovních odvětví. Odtud se nové metody tréninku šířily i do dalších sportovních oddílů a reprezentační oddíl ÚDA se tak stával tahounem československého vrcholového sportu.

Další změny v armádním sportu následovaly počátkem roku 1957, po konstituování Československého svazu tělesné výchovy. Ministerstvo národní obrany rozhodlo o zásadní změně, tj. nesoustřeďovat nejlepší a nadějně sportovce pouze v jednom středisku, jako byl dosud Ústřední dům armády, a zakládat u určených útvarů (v Banské Bystrici, Trenčíně a Liberci) vojenské tělovýchovné jednoty. Měly nést jednotný název Dukla na počest bitvy o Dukelský průsmyk na podzim roku 1944, nejvýznamnější bojové tradice nové Československé lidové armády. Ovšem v povědomí občanů se pojem Dukla spojoval spíše se jmény vynikajících fotbalistů, jako byli Josef Masopust, Ladislav Novák či Rudolf Kučera.

Physical training has been part of military service for centuries. However, combining the army and elite sports started only in June 1919, when the so called Pershing Olympic Games were held in Paris – their purpose was to fill soldiers' time before demobilization. For similar reasons, the Championship of Allied Armies was organized in Berlin in the summer of 1946, in which only one Czechoslovak athlete took part – Emil Zátopek. The Berlin competition represented an impulse for the Ministry of Defence to address the issue of top performance sports of soldiers. Military physical education had preferred only basic physical training until then. As early as in February 1946, the decision was made to concentrate top athletes in basic military service and athletes/professional soldiers within one unit. Such a unit was established in November 1946 in Prague. In the following year, similar units were also set up in Tábor, Brno and Bratislava. A change occurred after 1948. From October onwards, the best athletes were concentrated in the Army PE club, which the then Minister of the National Defence, Alexej Čepička, was most fond of and three years later became its head.

The results of the XV Olympic Games in 1952 in Helsinki seemed to have vindicated the decision to concentrate the best athletes of Czechoslovakia into the Army PE club – because out of seven Olympic medals, five were won by the club members. However, such centralization encountered the resistance of civilian sports clubs and that of the general public. An

act from December 1952 therefore abolished the Army PE club and elite sports were concentrated in 'sports and PE unions of the Central Army House.' New orders clearly defined the naming of such military clubs – ÚDA Prague for the central military representation, Homeland Wings for the Air Force, the Tank Troopers for tank and mechanized troops. The Section of Representatives provided top athletes with the best possible conditions in its time, both in terms of social benefits and training, and covered all sports. New methods of training thus spread from there to other sports clubs and the ÚDA gradually became a driving force of Czechoslovak top performance sports.

Other changes in army sports followed in early 1957, after the constitution of the Czechoslovak Union of Physical Education. The Ministry of the National Defence opted for a fundamental change – they stopped concentrating the best and promising athletes in only one centre, as was the previous case of the Central Army House, and started setting up military physical education unions within designated sections (in Banská Bystrica, Trenčín and Liberec). They bore a single name Dukla in honour of the Battle of the Dukla Pass fought in the autumn of 1944, which was the most important combat tradition of the new Czechoslovak People's Army. However, in the minds of common citizens the concept of Dukla was chiefly associated with the names of outstanding footballers such as Josef Masopust, Ladislav Novák and Rudolf Kučera.

shora/above

Opora házenkářské reprezentace a Dukly Praha Jiří Vícha.

Zdroj: ČTK

Jiří Vícha, one of the key players of both the national handball team and Dukla Prague.

Source: CTK

Josef Masopust.

Zdroj: ČTK

Josef Masopust.

Source: CTK

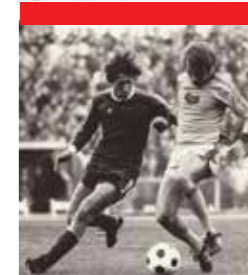

Významných úspěchů dosáhla také hokejová Dukla Jihlava.

Zdroj: ČTK

Dukla Jihlava ice hockey team also reached several great results.

Source: CTK

Ze zápasu Dukly Praha s Dózsa Ujpest, 1979.

Zdroj: Národní muzeum

Match between Dukla Prague and Dózsa Ujpest, 1979.

Source: National Museum

Proces s hokejovými mistry světa

Trial with ice-hockey World Champions

Mocnou oporou komunistického režimu se stala Státní bezpečnost, která se podílela na masových nezákonnostech, perzekuci a represích. Sledovala skutečné odpůrce režimu, ale sama je také produkovala. Vytvářením obrazu nepřítele a neustálého ohrožení posilovala zdání vlastní nepostradatelnosti. V ovzduší studené války, kdy narůstalo napětí a strach ve společnosti, vyráběla politické procesy a ničila lidské osudy.

Vlastizrádce učinila také z hokejistů národního mužstva, kterým znemožnila odletět do Londýna obhájit titul mistrů světa. Místo toho většinu z nich pozatýkala 13. března 1950 v hospůdce U Herclíků v pražské Pštrossově ulici, kde dávali hráči najevo své rozhořčení. Polovina týmu byla vyšetřována v Bartolomějské ulici; vojáci základní služby se dostali do rukou vyšetřovatelů vojenské kontrarozvědky a byli převezeni do tzv. Domečku na Hradčanech, kde prodělali brutální výslechy. Ve vyšetřovací vazbě strávili několik měsíců.

Bohumil Modrý s pohárem pro mistry světa.

Zdroj: Národní muzeum

Bohumil Modrý with the cup for the World Champions.

Source: National Museum

Tajná policie označila za vedoucího „protistátní skupiny“ brankáře Bohumila Modrého. Nevadilo, že už předtím skončil s hokejem a vzdal se reprezentace. Nejvyšší stranické vedení KSČ posvětilo perzekuci populárních hokejových šampiónů. V říjnu 1950 se konal tajný soudní proces. Státní prokurátor v něm tvrdil, že se jedná o „finky“, kteří se dostali do národního mužstva nedopatřením a nedostatečnou bdělostí vedoucích pracovníků. Ve vykonstruovaném procesu byli odsouzeni k vysokým trestům odnětí svobody. Bohumil Modrý dostal patnáct let těžkého žaláře, Augustin Bubník čtrnáct, Stanislav Konopásek dvanáct... Pro dvanáct hokejistů dohromady 77 let a osm měsíců, konfiskace majetku a ztráta občanských práv.

Státní bezpečnost zničila jednu z nejsilnějších hokejových generací, jakou tato země měla. Režim ve službách Moskvy věděl, že hokejisté mají nabídky, aby zůstali v zahraničí. Odmítl riskovat, že hokejoví mistři světa zůstanou na Západě a vytvoří exilový tým.

The State Security gradually became a very powerful support of the communist regime and participated in mass lawlessness, persecution and repression. It followed the actual opponents of the regime, but it also produced them. By constantly creating an image of the enemy and by referring to it as an omnipresent threat, it kept strengthening the illusion of its own indispensability. In the atmosphere of the Cold War, when tension was on the rise and fear was being spread within the Czechoslovak society, it would fabricate political trials and destroy human lives.

The State Security made traitors also out of the national team's ice-hockey players and did not allow them to fly to London to defend their title of the world champions. Instead, most of them were arrested on the 13th of March, 1950, in the U Herclíků pub in Prague's Pštrossova Street, where the players were expressing their outrage. Half the team was questioned at Bartolomějská Street; the conscripts fell into the hands of military counterintelligence investigators and were taken to the so called Little House at Prague Castle, where they underwent brutal interrogations and then spent several months in custody.

The Secret Police considered goalkeeper Bohumil Modrý a leader of an 'anti-State group'. Never mind that he had already finished playing ice-hockey and voluntarily relinquished his position in the

national team. The top Communist Party leadership sanctified the persecution of popular ice-hockey champions and in October 1950, a secret trial was held. The public prosecutor argued that they were nothing but 'slackers' who had got into the national team accidentally and due to lack of vigilance of the team's executives. The court handed down stiff prison terms in a trumped-up trial. Bohumil Modrý was sentenced to 15 years of imprisonment, Augustin Bubník to 14 years, Stanislav Konopásek to 12 years ... Altogether 77 years and eight months in prison for 12 players, including confiscation of property and loss of civil rights.

The State Security destroyed one of the strongest ice-hockey generations which the country ever had. The regime in the service of Moscow was well aware of the fact that the ice-hockey players had numerous offers to stay abroad and therefore refused to take a risk that the world champions might stay in the West and create an exiled team.

shora/above

Čs. mužstvo patřilo po 2. světové válce v ledním hokeji mezi světovou elitu.

Zdroj: Národní muzeum

The Czechoslovak team belonged to the world ice hockey elite after WWII.

Source: National Museum

Fotografie

Augustina Bubníka z vyšetřovacího spisu.

Zdroj: ABS

Augustin Bubník's photograph from his investigation file.

Source: ABS

Desky vězeňského spisu Václava Roziňáka.

Zdroj: Národní archiv

A folder containing Václav Roziňák's prison file.

Source: National Archives

Emigrace sportovců po roce 1968

Emigration of athletes after 1968

Martina Navrátilová tajně vyfotografovaná Státní bezpečností.

Zdroj: ABS

Martina Navrátilová secretly photographed by the State Security.

Source: ABS

Za normalizace byl postoj režimu k vrcholovým sportovcům rozpolcený. Na jedné straně jejich úspěchy propagovaly Československo (a přinášely cennou zahraniční měnu), na straně druhé panovaly obavy z jejich „nakažení“ Západem a z možnosti jejich emigrace. Pokud emigrovali, snažil se je režim vymazat z paměti lidí, což v té době již bylo téměř nemožné.

Martina Navrátilová, jedna z nejlepších hráček tenisové historie, požádala roku 1975 v necelých devatenácti letech v USA o politický azyl. Do Československa se vrátila jako členka vítězného amerického tenisového týmu v rámci turnaje Federation Cup (dnes Fed Cup) v červenci 1986, mohutně podporována publikem

v hledišti. Po celých devět dní, kdy v republice pobývala, byla sledována Státní bezpečností v rámci akce s krycím názvem POHÁR. Na dalšího vynikajícího tenistu, Ivana Lendl, založila Státní bezpečnost v lednu 1982 svazek s krycím jménem IVAN. Měl být prověřován kvůli stykům s tzv. nepřátelskými osobami v čs. sportu a kvůli stykům v zahraničí. Bezpečnost kritizovala také to, že se stýkal s emigrantkou Martinou Navrátilovou a že prohlašoval, že by komunistický režim měl přehodnotit svůj postoj k ní. Lendl po dlouholetých sporech s komunistickým režimem emigroval v roce 1986 do USA. Spis byl do archivu uložen až po pádu komunistického režimu na konci listopadu 1989.

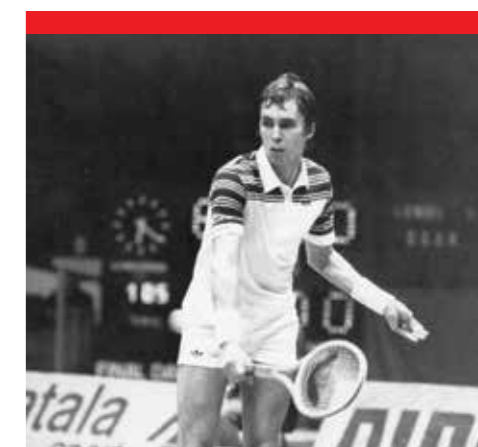
Když v roce 1980 emigrovala Milena Duchková, olympijská vítězka ve skocích do vody, nechali ji komunisté prohlásit za zesnulou, dokonce jí byl vybudován hrob na Olšanech, který byl pak promítán ve filmových týdenících. Za hranice často odcházeli hokejisté, kteří prchali za svým snem zahrát si kanadsko-americkou NHL. Prvními byli Václav Nedomanský a Richard Farda v roce 1974, za pár let je následovali bratři Šťastní, jako poslední Tomáš Kapusta na konci října 1989. V osmdesátých letech emigrovali také mnozí reprezentační plavci, jako Miroslav Rolko, Josef Hladký nebo Marcel Géry. Lidé doma na své sportovní hrdiny nezapomněli, dozvídali se o nich ze Svobodné Evropy, Hlasu Ameriky nebo z exilových časopisů.

The attitude towards top performance athletes was somewhat ambivalent during the period of normalization. On the one hand, their accomplishments promoted Czechoslovakia (and would bring over valuable foreign currency), but on the other hand there were also concerns about them being 'infected' by the West and their possible emigration from the country. If they did emigrate, the regime tried to erase them from people's memory, which was, however, almost impossible at that time.

Martina Navratilová, one of the best players in the history of tennis, asked in 1975, still at the age of 18, for political asylum in the U.S.A. She returned to Czechoslovakia as a member of the winning U.S. tennis team of the Federation Cup (now the Fed Cup) in July 1986, strongly supported by the spectators in the stands. During her nine-day stay in the country, she was constantly followed by the State Security in an operation cover-named as THE CUP. In 1982, the State Security started a file on another outstanding tennis player, Ivan Lendl, with a cover name IVAN. He was to be screened due to associations with antagonistic persons in Czechoslovak sports and because of his contacts abroad. The State Security also criticized the fact that he would meet the emigrant Martina Navratilová and claim that the regime should rethink its attitude towards her. After years of disputes with the communist regime, Lendl

immigrated to the U.S. in 1986. His file was archived only after the fall of Communism at the end of November 1989.

When Milena Duchková, Olympic gold medallist in diving, emigrated in 1980, the communists declared her dead and even had a grave built for her in the Olšany graveyard, which was then showed in newsreel footage. It was especially ice-hockey players, however, who often fled the country to make their dream come true in the NHL. Václav Nedomanský and Richard Farda were one of the first players to do so, in 1974, followed a few years later by the Šťastný brothers. Tomáš Kapusta left the country at the end of October 1989 as the last ice-hockey emigrant. The 1980s also saw the emigration of a number of national team swimmers, such as Miroslav Rolko, Josef Hladký or Marcel Géry. People at home would never forget their sports heroes and learnt all the information about them from Radio Free Europe, the Voice of America or from various exile magazines.

Ivan Lendl výrazně přispěl k vítězství ČSSR v Davisově poháru 1980.

Ivan Lendl contributed significantly to the victory of CSSR in the 1980 Davis Cup.

Milena Duchková, olympijská vítězka ve skocích do vody, byla po emigraci prohlášena režimem za mrtvou.

Milena Duchková, Olympic champion in diving, was pronounced dead by the regime after her emigration.

*Zdroj: Národní muzeum
Source: National Museum*

Hokejová krize 1969

Ice-hockey crisis in 1969

V březnu 1969 se v tehdejší Československé socialistické republice odehrály události, které vedly k definitivnímu odstranění zbytků reformního komunistického programu z roku 1968. Katalyzátorem se staly dva hokejové zápasy, respektive nezvládnutí situace po druhém z nich. Incidenty na devětašedesáti místech ČSSR se tak změnily v jasný protest proti okupační realitě.

V pořadí 36. mistrovství světa v ledním hokeji se mělo v roce 1969 konat původně v Praze. V atmosféře, která nastala po okupaci ČSSR v srpnu 1968, se však organizátoři obávali protisovětských akcí. Náhradním pořadatelem se tak stal švédský Stockholm.

S napětím se očekávala především utkání se sovětskou Sbornou. V pátek 21. března se mužstva ČSSR a SSSR utkala na turnaji poprvé. V téměř domácí atmosféře zvítězili českoslovenští hokejisté 2:0. O týden později následoval v dvoukolovém systému turnaje

další zápas s hokejovou reprezentací „okupační moci“. Po mimořádném výkonu se zrodila výhra 4:3.

Českoslovenští hokejisté demonstrovali svůj názor na okupační realitu v ČSSR také tím, že si někteří z nich na dresech přelepili hvězdičku ve státním znaku a po závěrečné siréně nepodali poraženým ruce. Byli za to odměněni mimořádnou přízní přítomných diváků. Druhý zápas měl svou dohru i pro komentátora televizního přenosu Vladimíra Váchu, který diváky vyzval k oslavám, čímž měl údajně podnítit následné události v ulicích československých měst.

Nejvýraznější oslavy hokejového vítězství se odehrály na pražském Václavském náměstí. Radovalo se zde minimálně 150 tisíc lidí. K nejzávažnějšímu a jistě nejznámějšímu incidentu března 1969 došlo před tamním zastoupením sovětské letecké společnosti Aeroflot. Obecně se dnes soudí, že šlo o provokaci Státní bezpečnosti. Jedině tak lze vysvětlit, že se na místě jen několik hodin před druhým zápasem objevila hromada dlažebních kostek a že se na místě nevyskytovali jinak normálně hlídající příslušníci Veřejné bezpečnosti.

In March 1969, certain events took place in the former Czechoslovak Socialist Republic which led to the ultimate removal of the communist reform programme from 1968. The catalyst of all that were two ice-hockey matches, or rather mismanagement of a situation which followed after one of them. Incidents at sixty-nine sites across the country thus turned into a clear protest against the Soviet occupation.

Originally, the 36th World Ice-Hockey Championship in 1969 was to be held in Prague. However, the organizers were afraid of anti-Soviet protests in the atmosphere occurring after the occupation of Czechoslovakia in August 1968, so the sporting event was moved to Stockholm in Sweden.

It was therefore especially the matches in which the Czechoslovaks were to play the Soviet team that were eagerly anticipated. Czechoslovakia and the USSR met in the tournament for the first time on Friday on the 21st of March. In an almost home atmosphere the Czechoslovak ice-hockey team won 2-0. A week later another match with the 'occupying power' followed in the two-round system of the tournament and the Czechoslovaks beat the USSR after an exquisite performance 4-3. Some of the Czechoslovak ice-hockey players demonstrated their views on the reality of the occupation of Czechoslovakia by taping over the five-pointed star on the state emblem on their jerseys and also by not shaking

hands with the defeated players at the end of the match. They were rewarded for this with extraordinary encouragement from the spectators. The second match had serious consequences also for the television commentator Vladimír Vácha, who encouraged the viewers to celebrate the victory and thus allegedly ignited ensuing events in the streets of Czechoslovak cities.

The most significant ice-hockey victory celebrations took place in Prague's Wenceslas Square, where at least 150,000 people were rejoicing at the sporting success. The most famous and certainly also the most serious incident occurred in March 1969 in front of the local branch of the Soviet airline Aeroflot. It is generally believed that it was a provocation prepared by the State Security, because it is impossible to explain otherwise why just a few hours before the second match a pile of cobblestones had suddenly appeared on the site, and that no officers of the Public Security were present at a place where their constant patrols were commonplace.

shora/above

Autor první branky Jiří Holík v průběhu 2. zápasu se SSSR, který čs. hokejisté vyhráli 4:3.

Zdroj: ČTK

Jiří Holík scored the first goal in the 2nd match against the USSR, which the Czechoslovak ice hockey team won 4-3.

Source: ČTK

Lidé projevovali spontánní radost.

Zdroj: ABS

People celebrating spontaneously.

Source: ABS

Zničená kancelář Aeroflotu.

Zdroj: ABS

Demolished Aeroflot offices.

Source: ABS

Minimálně 150.000 lidí se radovalo 28. 3. 1969 z výhry nad SSSR.

Zdroj: ABS

At least 150,000 people celebrated the victory over the USSR on 28 March 1969.

Source: ABS

Československé národní hokejové mužstvo, třetí na MS 1969 ve Stockholmu.

Zdroj: Národní muzeum

The Czechoslovak national ice hockey team finished third at the 1969 World Championship in Stockholm.

Source: National Museum

**Československé národní hokejové mužstvo
TŘETÍ NA MISTROVSTVÍ SVĚTA 1969 STOCKHOLM**

Zliva horní řada: Nedamanský, předseda ústřední hokejové sekce dr. Zdeněk Andráš, trenér prof. Vladimír Kostka, Augusta, Bednár, Jaroslav Holík, Hrbatý, Jiří Holík, Dzurilla, Suchý, Klapáček, Pezpíši, Horešavský, Farda, dr. O. Trefný, trenér Pitner. Sedící: masér Martiněk, předseda Slovenské sekce Cervinka, Havel, Machoň, Jiřík, Lachý, Černý, Galonka, Ševčík.

Bojkot XXIII. olympijských her 1984 v Los Angeles

Boycott of the XXIII Olympiad in Los Angeles in 1984

Bývalí přední američtí sportovci přinesli na stadion olympijskou vlajku.
Zdroj: Národní muzeum

Former top American athletes bringing in the Olympic Flag at the stadium.
Source: National Museum

Hry XXIII. olympiády v roce 1984 v Los Angeles se připravovaly ve velmi napjaté atmosféře. Jednak kvůli jejich vlastní organizaci, kterou skupina kalifornských podnikatelů pojala jako soukromý podnik, jednak kvůli očekávanému politickému tlaku ze strany sovětských komunistů, pro něž byly hry příležitostí oplátit bojkot předcházejících her v roce 1980, které se konaly v Moskvě. USA se jich totiž odmítly zúčastnit s ohledem na vpád sovětských vojsk do Afghánistánu a s odkazem na Olympijskou chartu, že olympijské hry nemůže pořádat stát, který je agresorem ve válečném konfliktu.

Napětí gradovalo koncem března 1984 poté, co do čela sovětských komunistů nastoupili Konstantin Černěnko a Andrej Gromyko. S nimi se do popředí sovětské kritiky dostal nový prvek – antisovětský a bezpečnost

sovětských sportovců. Pryč byly výtky vůči komercializaci her či obavy ze zločinnosti nebo znečištěného ovzduší.

Události nabíraly rychlé tempo: **9. duben** protest NOV SSSR proti zneužití olympijských her ke komerčním cílům **13. duben** k protestu se připojil ČSOV

24. duben mimořádné zasedání exekutivy MOV, organizačního výboru a NOV SSSR vyšlo vstříc sovětským požadavkům

3. květen o účasti na olympijských hrách v Los Angeles jednalo politbyro ÚV KSSS

8. květen v Moskvě je vydáno prohlášení o „neúčelnosti, aby se sovětské sportovci zúčastnili olympijských her v Los Angeles“

11. květen v Moskvě zasedali zástupci vazalských komunistických stran pro oblast sportu a vedoucí sportovních organizací (za ČSSR Lubomír Procházka a Antonín Himl) – závěr: „Současná situace v dějišti her znemožňuje naši účast, a proto nejít na olympijské hry je jedině možné“

11. květen o účasti československých sportovců jednalo předsednictvo ÚV KSČ – úkol pro ČSOV: „zabezpečit rozhodnutí strany o neúčasti československých sportovců v Los Angeles“

12. květen plénium ČSOV stanovený úkol plní – „Československý olympijský výbor se v zájmu ochrany olympijských ideálů a bezpečnosti sportovců rozhodl nevyslat na Hry XXIII. olympiády v Los Angeles československé sportovce.“

A very tense atmosphere accompanied the preparations of the 1984 Olympic Games in Los Angeles; firstly due to organizational matters as such, because a group of Californian businessmen approached the Games as a private project, and secondly due to the expected political pressures from the Soviet Communists, for whom the Olympics represented an ideal opportunity for taking revenge on the U.S. for boycotting the previous Moscow Games in 1980. The U.S. had refused to take part with regard to the Soviet invasion of Afghanistan, referring to the Olympic Charter which does not allow aggressors in a military conflict to organize Olympiads.

The tension culminated at the end of March 1984, with Konstantin Chernenko's and Andrei Gromyko's accession to the leadership of the Soviet Communists. A new element thus came along to the forefront of criticism – anti-Sovietism and the safety of Soviet athletes, which replaced the previous complaints about excessive commercialization of the Games, as well as fear of air pollution and crime.

Events took a quick turn: **April 9** the NOC of the USSR protests against the abuse of the Olympic Games in favour of commercial objectives **April 13** the Czechoslovak Olympic Committee joins the protest **April 24** an extraordinary session of the IOC executives, the Organising Committee and the NOC of the USSR takes place, at which the Soviet demands are accepted **May 3** the Politburo of the Central

Committee of the Communist Party of the USSR discusses Soviet participation in the Olympic Games in Los Angeles

May 8 the Olympic Torch reaches New York and Moscow issues a statement saying that ‘participation of Soviet athletes in the Olympic Games in Los Angeles is not advisable’

May 11 a meeting of vassal communist parties’ representatives for sports and leading sports organizations (Lubomír Procházka and Antonín Himl for Czechoslovakia) takes place in Moscow – the conclusion: ‘the current situation at the scene of the Games makes our participation impossible and therefore not taking part in the Olympic Games is the only option’ **May 11** the participation of Czechoslovak athletes is discussed by the Bureau of the Central Committee of the Czechoslovak Communist Party – a task for the Czechoslovak Olympic Committee (ČSOV): ‘to secure the party’s decision that no Czechoslovak athletes will participate in Los Angeles’

May 12 the ČSOV plenum carries out the task – ‘the Czechoslovak Olympic Committee in order to protect the safety of the Olympic ideals has decided not to send any athletes to the XXIII Olympiad in Los Angeles.’

shora/above

Závěrečný ceremoniál olympijských her 1984 na stadionu Coliseum.

The Closing Ceremony of the 1984 Summer Olympics at the Coliseum Stadium.

Ze zahajovacího ceremoniálu OH 1984 v Los Angeles.

The Opening Ceremony of the 1984 Olympic Games in Los Angeles.

Zdroj: Národní muzeum
Source: National Museum

Závod míru a havárie v Černobylu

The Peace Race and the Chernobyl disaster

Mezi nejvýznamnější každoroční sportovní akce komunistického režimu v Československu s celospolečenským dopadem patřil od roku 1948 pořádaný etapový cyklistický Závod míru. Toto označení nesl od roku 1950. Konal se v letech 1948–2006, původně na trase Praha – Varšava, respektive Varšava – Praha. Od roku 1952 se závod jel i na území tehdejší Německé demokratické republiky, tedy na trase Praha – Berlín – Varšava. Délka závodu kolísala v rozmezí od 2.000 do cca 2.600 kilometrů.

K nejdiskutovanějším ročníkům Závodu míru patří jeho 39. ročník, který se jel ve dnech 6.–22. května 1986. Z organizačního hlediska byl mimořádný tím, že se jeho prolog a první tři etapy konaly na území SSSR v okolí Kyjeva. Po leteckém přesunu z Kyjeva do Varšavy vedla

trasa závodu přes Berlín do Prahy. V sobotu 26. dubna 1986 v 1.23 hodin ráno se v ukrajinském Černobylu odehrála největší civilní jaderná katastrofa. V tehdejší socialistickém Československu se však dopad a následky havárie v médiích zamlčovaly a bagatelizovaly s odůvodněním, že se nic vážného nestalo a že v západních sdělovacích prostředcích jde o protisovětskou propagandu. Ústřední výbor KSČ účast československých cyklistů na Závodu míru potvrdil.

V Kyjevě se objevily jisté problémy a zvláštnosti v organizaci závodu. Po první etapě např. nebylo provedeno slavnostní vyhlášení vítězů. Akreditovaní novináři nemohli telefonovat, přetrvávaly také potíže s dálnopisy.

The Peace Race, a cycle stage race organized since 1948, was one of the most important annual sporting events of the communist regime in Czechoslovakia with a strong societal impact. It bore its name since 1950 and took place in the years 1948–2006, originally on the route Prague – Warsaw, Warsaw – Prague respectively. Since 1952, however, the race was held also on the territory of the former German Democratic Republic, i.e. on the route Prague – Berlin – Warsaw. The length of the race ranged from 2,000 to about 2,600 km. One of the most widely discussed years of the Peace Race was its 39th year, which took place between the 6th and 22nd of May, 1986. From an organizational point of view, it was extraordinary due to its prologue and the first three stages were held in the USSR near Kiev. After moving from Kiev to Warsaw by air, the route of the race led via Berlin to Prague.

On Saturday the 26th of April, 1986, at 1.23 a.m., the largest civil nuclear disaster occurred in Chernobyl in the Ukraine. In the former socialist Czechoslovakia, however, the impact and the consequences of the accident were partially concealed and disparaged in the media on the grounds that nothing serious had happened and that the Western media use the situation for their anti-Soviet propaganda. The Central Committee of the Communist Party of Czechoslovakia therefore confirmed the participation of Czechoslovak cyclists in the Peace Race. In Kiev, however, certain problems and peculiarities did occur during the organization of the race. After the first stage, for example, there was no award ceremony. Accredited journalists could not make telephone calls and there were also obvious difficulties with the telex network.

Jaderná elektrárna v Černobylu pět měsíců po havárii.

Zdroj: ČTK

The Chernobyl nuclear power plant five months after the disaster.

Source: ČTK

shora/above

L. Štrougal v rozhovoru s čs. reprezentanty po skončení závodu.

L. Štrougal talking to the Czechoslovak cyclists after the race.

Jozef Regec zvítězil v 1. etapě, která se jela v Kyjevě.

Jozef Regec won the 1st stage, which was held in Kiev.

Vítěz etapy do Karlových Varů Anton Novosad s trenérem čs. mužstva Kamilem Haťápkou.

The winner of the Karlovy Vary stage Anton Novosad with the coach of the Czechoslovak team, Kamil Haťápka.

Milan Jurčo v čele pelotonu během 8. etapy Závodu míru 1986.

Milan Jurčo leading the pack during the 8th stage of the 1986 Peace Race.

Zdroj: Národní muzeum
Source: National Museum

Úspěchy kolektivních sportů

Team sports achievements

Českoslovenští reprezentanti ve veslování na olympijských hrách v roce 1952.

Zdroj: Národní muzeum

Czechoslovak rowers at the 1952 Olympic Games.

Source: National Museum

Vrcholový sport a státní reprezentace patřily podle tehdejšího politického vedení k jedné z mála oblastí, v níž se mohlo komunistické Československo měřit s vyspělými státy světa. Vedle atletiky, sportovní gymnastiky, veslování, střelby či cyklistiky, sem patřily hlavně kolektivní sporty.

Stálicí byl lední hokej, jehož reprezentanti získali v letech 1947–1989 celkem 14 zlatých, 27 stříbrných a 23 bronzových medailí z mistrovství Evropy a světa a 4 stříbrné a 3 bronzové olympijské medaile. Také fotbal dosáhl řady významných mezinárodních úspěchů jak na klubové úrovni díky Dukle Praha (čtyřnásobný vítěz Amerického poháru 1961–1964, semifinalista Poháru mistrů evropských zemí 1967–1968, semifinalista Poháru vítězů 1986–1987), tak s fotbalovou reprezentací. Ta získala stříbro na mistrovství světa

1962 v Chile, dvakrát bronz (1960, 1980) a jednou zlato (1976) na mistrovství Evropy. Z olympijských her přivezla zlatou (1980) a stříbrnou (1964) medaili.

Větších úspěchů dosáhly zejména v 50. a 60. letech 20. století házená, basketbal a volejbal. Házenkáři získali vedle olympijského stříbra (1972) jednu zlatou (1967), dvakrát stříbrnou (1958, 1961) a dvakrát bronzovou medaili (1954, 1964) na mistrovství světa. Házenkářky dobyly na mistrovství světa jednou první (1957), jednou druhé (1986) a jednou třetí (1962) místo. Basketbalové týmy mužů a žen nikdy nepřivezly olympijskou medaili. Byly ale úspěšné na mistrovství světa a Evropy. Ženy získaly na mistrovstvích světa v letech 1957–1986 celkem 2 stříbrné a 4 bronzové medaile a na mistrovstvích Evropy 1950–1989 celkem 7 stříbrných a 8 bronzových medailí. Volejbalisté vyhráli jednu stříbrnou (1964) a jednu bronzovou olympijskou medaili (1968). Byli i dvakrát mistři světa (1956, 1966) a Evropy (1948, 1958), v letech 1949–1970 získali 4 stříbrné medaile na mistrovství světa a v letech 1948–1985 celkem 5 stříbrných medailí na mistrovství Evropy. Volejbalistky přivezly 2 bronzové medaile z mistrovství světa (1952, 1960) a v letech 1949–1987 jednu zlatou, 3 stříbrné a 3 bronzové medaile z mistrovství Evropy. Ojedinělé je olympijské stříbro pozemních hokejistek z roku 1980.

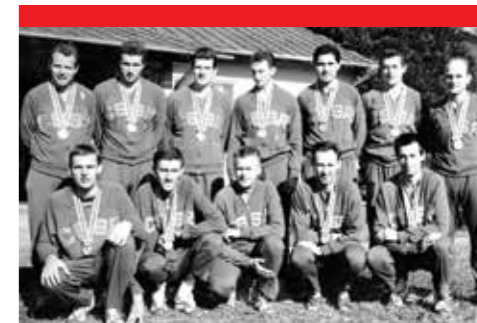
Top performance sports and the national teams were in fact one of the few areas in which according to the political leadership the communist Czechoslovakia could compete with the most developed countries in the world. Apart from sports such as athletics, gymnastics, rowing, shooting and cycling, there were also various team sports.

Ice-hockey was a fixed star of Czechoslovak sport, as the national team won a total of 14 gold, 27 silver and 23 bronze medals in the years 1947–1989 at European and the World Championships, 4 silver and 3 bronze medals at Olympic Games. Even football also achieved a number of significant international successes, both at the club level, thanks to Dukla Prague (four-time winners of the International Soccer League in 1961–1964, semi-finalists of the European Champion Clubs' Cup 1967–1968, semi-finalists of the Cup Winners' Cup 1986–1987) and at the national level. The national football team won a silver medal at the 1962 World Cup in Chile, two bronze medals at European Championships (1960, 1980) and won the title of European Champions in 1976. It has also won the 1980 Olympics and were second at the 1964 Games.

Even more successful were players of other ballgames – handball, basketball and volleyball. The men's national handball team won a silver Olympic medal (1972) and won the 1967 World Championship and then two silver (1958, 1961)

and bronze medals (1954, 1964) at the same sporting event. The women's handball team won the 1957 World Championship, finished second in 1986 and third in 1962.

The basketball teams never won any Olympic medal, but they were successful at World and European Championships. Women won at World Championships between the years 1957 and 1986 a total of 2 silver and 4 bronze medals, and at European Championships 1950–1989 a total of 7 silver and 8 bronze medals. Men's national volleyball team won one silver (1964) and one bronze Olympic medal (1968). Furthermore, they became two-fold World (1956, 1966) and European Champions (1948, 1958) and in the years 1949–1970 won a total of 4 silver medals at World Championships and between 1948 and 1985, 5 silver medals at the European Championships. The Czechoslovak women's volleyball team won 2 bronze medals at the World Championships (1952, 1960) and in the years 1949–1987 one gold, 3 silver and 3 bronze medals at European Championships. The silver medal of the women's team in field hockey from the 1980 Olympics is somewhat exceptional.

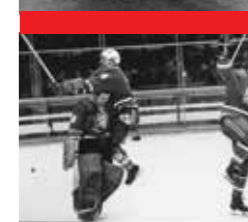
shora/above

Českoslovenští volejbalisté vybojovali na OH 1964 stříbrné medaile.

Zdroj: Národní muzeum

Czechoslovak volleyball players won silver medals at the 1964 Olympic Games.

Source: National Museum

Fotbalisté skončili v Tokiu 1964 na 2. místě.

Zdroj: ČOV

Czechoslovak footballers finished second at the 1964 Olympic Games.

Source: Czech NOC

ČSSR poráží SSSR na hokejovém turnaji v Grenoblu 1968.

Zdroj: ČOV

Czechoslovakia beats the USSR in the 1968 Grenoble tournament.

Source: Czech NOC

Stříbrné pozemní hokejistky na olympijském turnaji 1980.

Zdroj: ČTK

The silver women's field hockey team at the 1980 Olympic tournament.

Source: CTK

Jiří Raška, Věra Čáslavská

Jiří Raška, Věra Čáslavská

První zlatou medaili na zimních olympijských hrách se Československu podařilo získat zásluhou skokana na lyžích Jiřího Rašky (1941–2012), který v roce 1968 vyhrál v Grenoblu závod na středním můstku. Vedle olympijského prvenství získal v Grenoblu ještě stříbrnou medaili na velkém můstku. Později dosáhl řady domácích i zahraničních úspěchů a až doposud je nejúspěšnějším českým a československým lyžařem všech dob. Byl zvolen českým lyžařem století.

Věra Čáslavská (nar. 1942) je nejúspěšnější českou a československou sportovkyní všech dob. Již v 16 letech obsadila na mistrovství světa v gymnastice osmé místo. První, stříbrnou olympijskou medaili získala

Jiří Raška si v Grenoblu letí pro zlatou medaili.

Zdroj: ČOV

Jiří Raška flying for his gold Olympic medal in Grenoble.

Source: Czech NOC

na olympijských hrách (OH) v Římě v roce 1960 jako členka československého družstva. V roce 1964 na OH v Tokiu získala již tři zlaté medaile. Ještě úspěšnější byla na své třetí a poslední olympiádě v Mexico City v roce 1968, kde vybojovala zlaté medaile za víceboj, přeskok, bradla a prostná a stříbrné za kladinu a v družstvech. Během své kariéry vybojovala v různých soutěžích 140 medailí, z čehož bylo 97 zlatých, 32 stříbrných a 11 bronzových, jedenáctkrát se stala mistryní Evropy a pětkrát mistryní světa. Šestkrát byla na MS druhá, čtyřikrát byla třetí na ME. V roce 1968 byla zvolena nejlepší sportovkyní světa. Angažovala se během pražského jara i po srpnové okupaci v letech 1968–1969. Její postoj k sovětské okupaci Československa jí vynesl nesmírnou celosvětovou popularitu, zároveň však předznamenal problémy a spory, které měla s nastupujícím normalizačním režimem. Byla fakticky nucena ukončit svoji kariéru a stáhnout se z veřejného života do ústraní. Roku 1971 byla vyloučena z Československého svazu tělesné výchovy. Od roku 1974 mohla pracovat jako trenérka, v letech 1979–1981 trénovala v Mexiku, kde byla stále velice populární. Do veřejného a politického života země se znovu zapojila po sametové revoluci v roce 1989. V letech 1990–1992 stála v čele Československého olympijského výboru a po rozpadu Československa byla od roku 1993 předsedkyní Českého olympijského výboru a v letech 1995–2001 členkou Mezinárodního olympijského výboru.

The first Olympic gold medal for Czechoslovakia from Winter Olympic Games was won by ski jumper Jiří Raška (1941–2012), who became an Olympic champion at the 1968 Winter Olympic Games in Grenoble on the normal hill. In addition to his Olympic victory, he also finished second on the large hill at the same Games. He reached a number of achievements both at home and abroad and he has been the most successful Czech and Czechoslovak skier of all time to this day. He was also elected the Czech skier of the century.

Věra Čáslavská (* 1942) is the most successful Czech and Czechoslovak athlete of all time; as early as at the age of 16, she finished 8th at the World Championship in gymnastics. Her first medal was made of silver and she won it at the 1960 Olympic Games in Rome as a member of the Czechoslovak national team. At the 1964 Games in Tokyo, she won 3 gold medals. Věra was more successful still at her third and last Olympics in Mexico City in 1968, where she won gold medals in the all-around, the vault, the uneven bars and the floor exercise, a silver medal in the balance beam and in the team competition. She won 140 medals altogether in various competitions throughout her career – 97 golds, 32 silvers and 11 bronzes, she became a European Champion 11 times and was also a six-fold World Champion. She won 6 silver medals at World Championships and 3 bronzes at European Championships. In 1968, she was voted the

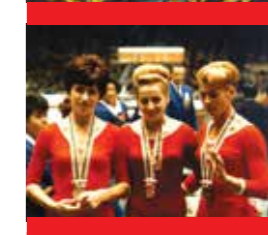
best athlete of the world. Věra Čáslavská was also involved in the Prague Spring events, as well as in the affairs in 1968–1969 following the August occupation. Her attitude towards the Soviet occupation of Czechoslovakia earned her immense popularity worldwide, but it also foreshadowed various problems and disputes which she had with the emerging 'normalization' regime. She was basically forced to quit her career, withdraw from public life and live in seclusion. In 1971, she was excluded from the Czechoslovak Union of Physical Education. From 1974 onwards, she was allowed to work as a coach – in 1979–1981 in Mexico, where she was still very popular. She became a prominent personality again of both public and political life of Czechoslovakia after the Velvet Revolution in 1989. In 1990–1992, she was President of the Czechoslovak Olympic Committee and after the split-up of Czechoslovakia, in 1993, she was elected President of the Czech Olympic Committee. Between 1995 and 2001 Věra Čáslavská was a member of the International Olympic Committee.

shora/above

Věra Čáslavská při cvičeních na bradlech v Mexiku 1968.

Věra Čáslavská on the uneven bars in Mexico in 1968.

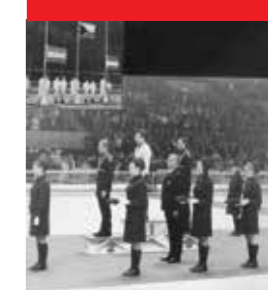
Ve víceboji porazila Věra Čáslavská obě sovětské favoritky.

In the all-around, Věra Čáslavská beat both Soviet favourites.

Po skončení závodní činnosti se Věra Čáslavská stala trenérkou.

Věra Čáslavská became a coach after finishing her sports career.

1. československý vítěz na zimních olympijských hrách – Jiří Raška v Grenoblu 1968.

1st Czechoslovak gold medallist from Winter Olympic Games - Jiří Raška in Grenoble in 1968.

Zdroj: ČOV

Source: Czech NOC

Sport a média Sports and the media

Přibližně od konce 19. století se sport začíná stávat celospolečenským fenoménem a prostředkem aktivního i pasivního trávení volného času. Není proto divu, že rozvíjející se moderní média obsahovala stále více zpráv ze světa sportu. Již na konci 19. století začínají vznikat specializované sportovní časopisy, své místo na zadních stranách denního tisku našly informace ze sportovního dění.

Později se přidal rozhlas – první sportovní přenos v Evropě se odehrál 2. srpna 1924 v Praze. První skutečná sportovní reportáž v Evropě zazněla v roce 1926, kdy později slavný sportovní komentátor Josef Laufer

komentoval přímé vysílání fotbalového zápasu mezi Slávií Praha a Hungárií Budapešť. Československá televize uskutečnila první přímý sportovní přenos 11. února 1955, vysílalo se ze stadionu pražské Štvanice, kde se hrál hokejový zápas mezi švédským mužstvem Leksand IF a mužstvem Prahy.

Původně se s přenosem celého zápasu nepočítalo a vysílat se měly pouze dvě třetiny. Utkání však vzbudilo ohromný zájem a po četných telefonických i telegrafických žádostech diváků byl zápas nakonec odvysílán celý. V lednu 1956 zahájila Československá televize vysílání ze zimních olympijských her v italské Cortině d'Ampezzo. První barevné vysílání sportovního přenosu se v Československu uskutečnilo 14. února 1970 při mistrovství světa v klasickém lyžování ve Vysokých Tatrách. V květnu 1973 zahájila Československá televize pravidelné barevné vysílání. Možnosti sportovního zpravodajství se v této době značně zvýšily díky spuštění druhého televizního programu, na němž byla odvysílána značná část sportovních pořadů.

Na rozvoji sportovního zpravodajství se podílela řada významných novinářských osobností – Vít Holubec, Miloš Zouhar, Karel Malina, Karol Polák, Robert Bakalář, Václav Svoboda, Jiří Kohn, Lumír Propper, Milan Macho a mnozí další.

From around the end of the 19th century onwards, sports gradually became a social phenomenon and a means of both actively and passively spent leisure time. It is therefore no surprise that the emerging modern media eventually started to contain more and more information from the world of sports. As early as at the end of the 19th century, specialized sports magazines began to emerge and the back pages of newspapers include information dealing with sporting events.

Radio broadcasts soon followed – the first sporting event in Europe that could be heard live on the radio took place on the 2nd of August, 1924, in Prague. The first real sports outside broadcast in Europe was heard in 1926, when Josef Laufer, who later became a legendary sports commentator, commented live on a football match between Slavia Prague and Hungaria Budapest. Czechoslovak Television held the first live sports broadcast on the 11th of February, 1955, from the Štvanice Stadium in Prague, where an ice-hockey match between Prague and the Swedish team Leksand IF took place.

Originally, only the first two periods of the match were supposed to be broadcast live. But since the match ignited enormous public interest and numerous telephone and telegraphic requests from the viewers, the match was eventually aired until the end of the last period.

In January 1956, Czechoslovak Television started broadcasting the Olympic Winter Games from Cortina d'Ampezzo, Italy. The first colour sports broadcast in Czechoslovakia took place on the 14th of February, 1970, from the World Championships in Nordic skiing held in the High Tatras. In May 1973, Czechoslovak Television launched regular colour TV broadcasts. The range of sports news information considerably increased at that time with the launch of the second TV channel, on which considerable part of sports programmes started to be broadcast.

A number of significant journalistic personalities also greatly contributed to the development of sports news, such as Vít Holubec, Miloš Zouhar, Karel Malina, Karol Polák, Robert Bakalář, Václav Svoboda, Jiří Kohn, Lumír Propper, Milan Macho and many others.

Olympijské televizní centrum Mnichov 1972.

Zdroj: Národní muzeum

The Olympic TV centre in Munich, 1972.

Source: National Museum

Redaktoři Josef Laufer a Štefan Mašlonka při vysílání ze XIV. olympijských her 1948 v Londýně.

Reporters Josef Laufer and Štefan Mašlonka broadcasting from the 14th Olympic Games in London, 1948.

Budoucí televizní redaktor Tomáš Jungwirth jako vítěz běhu na 800 metrů ve Stockholmu, 1965.

Čs. televize přenáší přijetí olympioniků prezidentem L. Svobodou a prvním tajemníkem ÚV KSČ A. Dubčekem, 1968.

Cz. TV broadcasting the reception of the Olympic contestants by President L. Svoboda and the First Secretary of the Communist Party of Czechoslovakia A. Dubček, 1968.

*Zdroj: Národní muzeum
Source: National Museum*

Pohledy do výstavy,
Staroměstská radnice 2014.

Foto: Přemysl Fialka

Exhibition views, the Old Town
Hall, 2014.

Photo: Přemysl Fialka

Pohledy do výstavy,
Staroměstská radnice 2014.

Foto: Přemysl Fialka

Exhibition views, the Old Town
Hall, 2014.

Photo: Přemysl Fialka

Připraven k práci a obraně vlasti!

Padesát let českého sportu v totalitní společnosti

Ready to Work and Defend the Homeland

Fifty Years of Czech Sport in Totalitarian Society

Záštitu nad výstavou převzal primátor hlavního města Prahy Tomáš Hudeček.
Under the auspices of the Mayor of Prague, Mr. Tomáš Hudeček.

Kurátoři výstavy / Exhibition curators: Jan Kalous, František Kolář

Autoři výstavy / Authors of the exhibition: Jan Kalous, František Kolář,
Milan Bárta, Pavel Zeman, Libor Svoboda, Petr Roubal, Jaroslav Rokoský

Odborná spolupráce / Cooperation: Květa Pecková, Michal Hroza, Pavel Švec,
Jitka Schůtová, Jan Lomíček, Jana Mezerová, Zdeněk Hazdra, Michal Burian,
Viktor Portel, Alexandr Kliment, Tomáš Dolanský

Jazyková korektura českých textů / Language editing: Anna Macourková

Překlad do anglického jazyka / English translation: Jan Feldstein

Výtvarně prostorové řešení výstavy / Exhibition visual concept:
Milan Jirovec a Miroslav Holubec / m4 architekti

Grafický design výstavy a katalogu / Graphic design: Petr Liška / ViaGaudium s.r.o.

Realizace výstavy / Realization of the exhibition: Alena Jahodová / ViaGaudium s.r.o.

Zdroje fotografií / Sources of the photographs: Národní muzeum, Národní archiv,
Archiv bezpečnostních složek (ABS), Český olympijský výbor (ČOV), ČTK, Paměť národa,
Přemysl Fialka
National Museum, National Archives, Security Services Archive (ABS), Czech Olympic
Committee (Czech NOC), CTK, Memory of Nations, Přemysl Fialka

Zvláštní poděkování / Special thanks:

Výstava by nemohla vzniknout bez podpory Magistrátu hlavního města Prahy,
který pro její konání zapůjčil prostory Staroměstské radnice. Zvláštní poděkování za
poskytnutí podkladů patří Národnímu archivu a Archivu bezpečnostních složek.
The exhibition would not have been possible without the support of the Magistrate of
the Capital City of Prague, which has provided the exhibition space in the Old Town Hall.
Special credits go to the National Archives and the Security Services Archive for providing
objects and documents.

Pořadatelé / Organizers: Český olympijský výbor, Ústav pro studium totalitních režimů
a Národní muzeum
Czech Olympic Committee, The Institute for the Study of Totalitarian Regimes,
and National Museum

Partneři / Partners: Magistrát hlavního města Prahy, Post Bellum, o.p.s.
Magistrate of the Capital City of Prague, Post Bellum

Vydal Ústav pro studium totalitních režimů a Magistrát hlavního města Prahy ve spolupráci
s Českým olympijským výborem a Národním muzeem, Praha 2014.
Published by The Institute for the Study of Totalitarian Regimes and the Magistrate of the
Capital City of Prague in cooperation with the Czech Olympic Committee and the National
Museum, 2014.

Tisk / Printed by

ISBN 978-80-87912-01-0

